

Brussels, 18 October 2019
(OR. en, lt)

EG 15/19

EUROGROUP 16
ECOFIN 894
UEM 307

COVER NOTE

From:	Ms Agnė METELIONYTĖ, Financial Counsellor, Permanent Representation of Lithuania to the European Union
date of receipt:	15 October 2019
To:	Mr Carsten PILLATH, Director General, Council of the European Union
Subject:	Lithuania: Draft Budgetary Plan of Lithuania as laid down in Article 6(1) of Regulation (EU) 473/2013 on Common provisions for monitoring and assessing draft budgetary plans and ensuring the correction of excessive deficit of the member states in the euro area

Delegations will find attached Lithuania's Draft Budgetary Plan for 2020.

This document is aimed for discussion in the Eurogroup.

E-MAIL / FWW

Received on

15. 10. 2019

IN 010789 2019
16.10.2019

**LIETUVOS NUOLATINĖ ATSTOVYBĖ EUROPOS SĄJUNGOJE
PERMANENT REPRESENTATION OF LITHUANIA TO THE EUROPEAN UNION**

Rue Belliard 41-43, 1040 Brussels, Belgium, tel.: + 32 2 771 01 40, faks + 32 2 771 45 97,
e-mail office@eu.mfa.lt, <http://www.eu.mfa.lt>

Mr Carsten Pillath
Director-General
Directorate-General G –
Economic Affairs and Competitiveness
General Secretariat of the Council
of the European Union

15-10-2019 No. (76.3.18)S76-843

**SUBJECT: THE DRAFT BUDGETARY PLAN OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA
FOR 2020**

Dear Mr Pillath,

Please find attached the Draft Budgetary Plan of the Republic of Lithuania for 2020.

ENCL.: 31 pages.

Financial councillor

Agnė Metelionytė

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

2020 metų Lietuvos biudžeto projektas

2019 m. spalio 15 d.

TURINYS

IŽANGA	4
I DALIS. MAKROEKONOMINĖ SITUACIJA IR PERSPEKTYVOS	5
II DALIS. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI	7
1 SKYRIUS. BALANSAI IR FISKALINĖS POLITIKOS VERTINIMAS.....	7
2 SKYRIUS. VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ PROJEKCIJOS PAGAL FORMUOJAMOS POLITIKOS SCENARIJŲ	10
3 SKYRIUS. LBP IR STABILUMO PROGRAMOS RODIKLIŲ PALYGINIMAS.....	13
III DALIS. BIUDŽETO SISTEMOS PERTVARKA	13
IV DALIS. METODOLOGINIAI ASPEKTAI.....	15
V DALIS. STATISTINIS PRIEDAS.....	15
PRIEDAS. SOCIALINIO MODELIO ĮGYVENDINIMO ATASKAITA	24

LENTELĖS

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai	6
2 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos.....	10
3 lentelė. Valstybės garantuota skola	10
4 lentelė. Valdžios sektoriaus išlaidų ir pajamų rodikliai pagal formuojamą fiskalinę politiką	12
5 lentelė. LBP ir Stabilumo programos BVP palyginimas.....	13
6 lentelė. LBP ir Stabilumo programos valdžios sektoriaus grynojo skolinimo (skolinimosi) palyginimas ...	13
7 lentelė. LBP ir Stabilumo programos valdžios sektoriaus skolos projekcijų palyginimas.....	13
8 lentelė. Ekonominės raidos scenarijaus rengimas	15
9 lentelė. Pagrindinės prielaidos.....	15
10 lentelė. Kainų rodikliai	16
11 lentelė. Darbo rinkos rodikliai.....	16
12 lentelė. Sektorių balansai.....	16
13 lentelė. Valdžios sektoriaus rodikliai pagal formuojamą politiką	17
14 lentelė. Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų rodikliai nesikeičiančios politikos scenarijaus atveju.....	17
15 lentelė. Valdžios sektoriaus diskrecinės pajamų priemonės.....	18
16 lentelė. Valdžios sektoriaus diskrecinės išlaidų priemonės.....	21
17 lentelė. Sumos, neįtrauktos į išlaidų limitą	23
18 lentelė. Vidutiniu laikotarpiu numatomos fiskalinės rizikos sąrašas.....	23
18 lentelė. Naujos darbo sutarčių rūšys.....	25
19 lentelė. Minimalioji mėnesinė alga ir mažiau uždirbančių darbuotojų dalis, proc.	26
20 lentelė. Darbuotojai, uždirbantys MMA ir mažiau, proc. nuo viso apdraustųjų skaičiaus.....	27
21 lentelė. Savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų suma, tūkst. eurų	29
22 lentelė. Savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų suma, tūkst. eurų	30
21 lentelė. Pensijų išlaidų pasikeitimai dėl politikos priemonių, proc. BVP	31

SANTRUMPOS

Biudžeto projektas	Lietuvos Respublikos 2020 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas
Biudžeto sistemos pertvarka	2017 metais Lietuvoje pradėta vykdyti biudžeto formavimo ir strateginio planavimo sistemos pertvarka
BVP	bendrasis vidaus produktas
Ekonominės raidos scenarijus	Finansų ministerijos parengtas, 2019 m. rugsėjo 11 d. paskelbtas ir biudžeto politikos kontrolės institucijos patvirtintas Lietuvos 2019–2022 metų ekonominės raidos scenarijus
ES	Europos Sąjunga
ESA	Europos sąskaitų sistema (angl. <i>European System of Accounts</i>)
Finansų ministerija	Lietuvos Respublikos finansų ministerija
GPM	gyventojų pajamų mokestis
Konstitucinis įstatymas	Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas (2014 m. lapkričio 6 d., Nr. XII-1289)
LBP	2020 metų Lietuvos biudžeto projektas
MMA	minimalioji mėnesinė alga
NPD	neapmokestinamasis pajamų dydis
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas
PVM	pridėtinės vertės mokestis
SAP	ES Stabilumo ir augimo paktas ¹
Rekomendacija Lietuvai	ES Tarybos rekomendacija dėl 2019 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Lietuvos stabilumo programos
Seimas	Lietuvos Respublikos Seimas
Socialinis modelis	Nuo 2017 metų pradėta vykdyti struktūrinė reforma – Lietuvos darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinis-administracinis modelis ²
Stabilumo programa	Lietuvos stabilumo 2019 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. 385 ³
Struktūrinės reformos	Lietuvos Respublikos Seimo 2018 metų pavasario sesijoje patvirtintos švietimo, sveikatos apsaugos, šešėlinės ekonomikos mažinimo, inovacijų, socialinio draudimo (pensijų) bei mokesčio reguliavimo sričių struktūrinės reformos ⁴
VDU	vidutinis darbo užmokestis
Vyriausybė	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
VSDF	Valstybinis socialinio draudimo fondas

¹ Stabilumo ir augimo paktas. Nuoroda: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/legal-basis-stability-and-growth-pact_en.

² Išsamus socialinio modelio aprašymas, informacija apie rengėjus, susiję tyrimai, kaštų ir naudos analizė ir kita informacija pateikta tinklalapyje <http://www.socmodelis.lt/>.

³ Lietuvos stabilumo 2019 metų programa. Nuoroda: [http://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_SP2019\(1\).pdf](http://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_SP2019(1).pdf).

⁴ Struktūrinių reformų aprašymas. Nuoroda: <https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/prioritetiniai-darbai/strukturines-reformos>.

IŽANGA

Lietuva, vadovaudamasi 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir ES Tarybos reglamentu (ES) Nr. 473/2013 dėl euro zonos valstybių narių biudžeto planų projektų stebėsenos bei vertinimo ir perviršinio deficito padėties ištaisymo užtikrinimo bendrųjų nuostatų⁵, teikia Europos Komisijai ir Euro grupei LBP⁶.

LBP pateikiama Lietuvos 2019–2022 metų makroekonominė situacija ir perspektyvos, valdžios sektoriaus balanso, pajamų ir išlaidų projekcijos pagal formuojamos ir nesikeičiančios politikos scenarijus, LBP ir Stabilumo programoje pateiktų rodiklių palyginimas.

LBP parengtas pagal Biudžeto projektą, VSDF biudžeto 2020 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, PSDF biudžeto 2020 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, taip pat įvertinus kitų valdžios sektoriui priskiriamų subsektorių pajamų ir išlaidų projekcijas. Šių įstatymų projektai ir viso valdžios sektoriaus projekcijos parengtos pagal ekonominės raidos scenarijų, Stabilumo programoje nustatytus vidutinio laikotarpio tikslus, vadovaujantis Konstitucinio įstatymo, SAP nuostatomis ir įgyvendinant ES Tarybos rekomendacijas Lietuvai⁷.

Nuo 2017 metų Lietuvoje įgyvendinamas socialinis modelis. Šią struktūrinę reformą ES Taryba pripažino atitinkančia SAP lankstumo sąlygas, todėl Lietuvai suteikta išimtis pagal SAP, kurios taikymo laikotarpis yra 2017–2019 metai. LBP priede pateikiama Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengta socialinio modelio įgyvendinimo ataskaita.

Lietuvos 2019–2021 metų vidutinio laikotarpio tikslas yra 1 proc. BVP struktūrinis valdžios sektoriaus deficitas, nustatytas Seimo 2018 m. kovo 22 d. nutarimu Nr. XIII-1058.

Rekomendacijų Lietuvai įgyvendinimo priemonių planas⁸ 2019 m. rugsejo 18 d. patvirtintas Vyriausybės pasitarimo protokoliniu sprendimu Nr. 38⁹.

Nacionaliniai strategijos „Europa 2020“ tikslai patvirtinti Vyriausybės 2019 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. 461 „Dėl 2019 metų nacionalinės reformų darbotvarkės patvirtinimo“¹⁰.

⁵ Reglamentas (ES) Nr. 473/2013: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R0473>.

⁶ LBP valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų projekcijos parengtos pagal 2019 metų spalio 15 dieną turėtą informaciją.

⁷ ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-lithuania_en.pdf.

⁸ Nuoroda (žr. 3 klausimo medžiagą): <http://lrv.lt/lt/posedziai/lietuvos-respublikos-vyriausybes-pasitarimas-68>.

⁹ Nuoroda: http://lrv.lt/uploads/main/meetings/docs/9555_imp_7e459ec0e9ae58b47533c39ea844f43d.pdf.

¹⁰ Nuoroda: [https://e-](https://e-scimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/810f32d6759311e99ccae2890faa4193?positionInSearchResults=0&searchModelUID=6839c750-6437-49c9-adfb-0a03adadbb57)

[scimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/810f32d6759311e99ccae2890faa4193?positionInSearchResults=0&searchModelUID=6839c750-6437-49c9-adfb-0a03adadbb57](https://e-scimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/810f32d6759311e99ccae2890faa4193?positionInSearchResults=0&searchModelUID=6839c750-6437-49c9-adfb-0a03adadbb57).

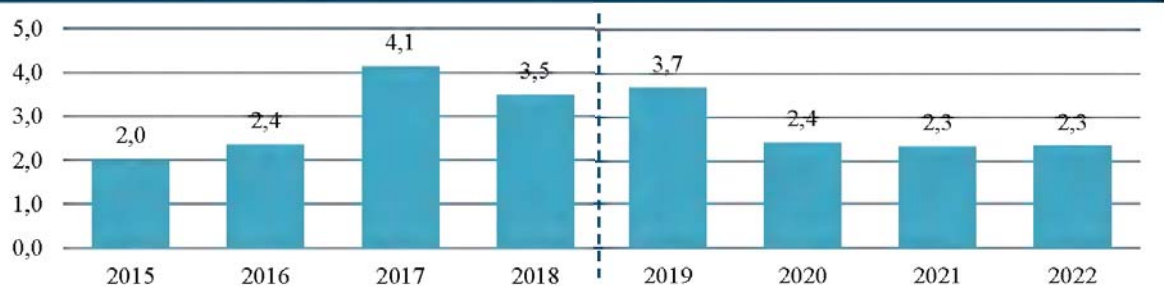
I DALIS MAKROEKONOMINĖ SITUACIJA IR PERSPEKTYVOS

LBP pateikiamas Finansų ministerijos parengtas ir biudžeto politikos kontrolės institucijos patvirtintas ekonominės raidos scenarijus, kuris 2019 m. rugsėjo 11 d. buvo paskelbtas Finansų ministerijos interneto svetainėje¹¹.

Ekonominės raidos scenarijus parengtas remiantis duomenimis, paskelbtais ir gautais iki 2019 m. rugpjūčio 30 d. Išorinės ekonominės aplinkos prielaidos (prekybos partnerių raida, naftos kainos, euro ir dolerio kursas) atitinka Europos Komisijos 2019 metų liepą ir Tarptautinio valiutos fondo 2019 metų liepą viešai paskelbtus įverčius. Biudžeto politikos kontrolės institucijos išvada dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo paskelbta 2019 m. rugsėjo 19 d.¹²

Numatoma, kad 2019 metais BVP augs 3,7 proc. Vidutiniu laikotarpiu turėtų tęstis nuosaikus Lietuvos ekonomikos augimas – 2020 metais BVP pokytis turėtų sudaryti 2,4 proc., o 2021–2022 metais stabilizuotis ties 2,3 procento.

1 paveikslas. Lietuvos BVP pokyčiai, proc.

Šaltiniai: Finansų ministerija, Statistikos departamentas.

Vidaus paklausa vidutiniu laikotarpiu turėtų išlikti esminiu Lietuvos ekonomikos varikliu. Ją skatins Vyriausybės sprendimai, susiję su gyventojų pajamų didinimu bei paskatų investuoti stiprinimu, tiesioginių užsienio investicijų ir ES finansinės paramos lėšomis finansuojamų investicijų projektų įgyvendinimu. Siekdami optimizuoti pelną, Lietuvos verslininkai turėtų investuoti į veiklos automatizavimą, technologinį atsinaujinimą, inovacijas ir kitas veiklos efektyvumą ir darbo našumą didinančias priemones.

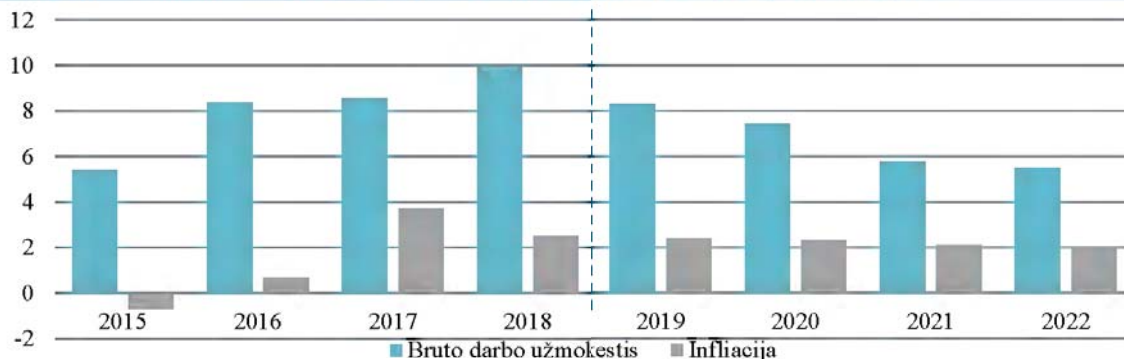
Padėtis darbo rinkoje darbuotojams išliks palanki visą vidutinį laikotarpį. Nors pastaruoju metu pagerėjo migracijos tendencijos – per pirmuosius septynis 2019 metų mėnesius į Lietuvą atvyko daugiau gyventojų, nei išvyko iš šalies, dėl natūralios gyventojų kaitos darbingo amžiaus gyventojų skaičius šalyje mažės visą vidutinį laikotarpį, todėl darbdavių konkurencija dėl kvalifikuotų darbuotojų turėtų išlikti. Vis dėlto sugrįžę į šalį gyventojai padidino darbo jėgos pasiūlą ir sumažino pastaraisiais metais susiformavusią įtampą darbo rinkoje bei sudarė sąlygas tvariau augti darbo užmokesčiui privačiame sektoriuje. Vidutiniu laikotarpiu darbo užmokesčio pokyčius šalies ūkyje iš esmės lems Vyriausybės vykdoma viešojo sektoriaus darbo užmokesčio politika, sprendimai dėl MMA dydžio ir verslo siekis pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus.

¹¹Nuoroda: <http://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonominės-raidos-scenarijus>.

¹²Nuoroda: <http://www.vkontrolė.lt/bp/isvada.aspx?id=10317>.

Energinių prekių kainų svyravimai ir tebevykstantis paslaugų kainų konvergencijos procesas vidutiniu laikotarpiu išliks esminiais infliacijos raidą lemiančiais veiksniais. Ekonominės raidos scenarijuje numatoma, kad vidutinė metinė infliacija kasmet nuosaikiai mažės, o gyventojų pajamos vidutiniu laikotarpiu augs sparčiau nei kainos, todėl namų ūkių perkamoji galia vidutiniu laikotarpiu išliks stipri.

2 paveikslas. Mėnesinio bruto darbo užmokesčio ir infliacijos pokyčiai, proc.

Šaltiniai: Finansų ministerija, Statistikos departamentas.

Lietuvos eksportuotojų laukia iššūkiai – jiems vidutiniu laikotarpiu teks taikytis prie kintančių ekonominių aplinkybių, investuoti siekiant didinti konkurencingumą, valdyti valiutų riziką, priimti sprendimus, mažinančius gamybos sąnaudas ir didinančius veiklos efektyvumą, diversifikuoti eksporto rinkas.

Išorinės aplinkos nestabilumas, kėlęs riziką dėl ekonominės raidos scenarijaus išsipildymo 2019 metų kovo mėn., padidėjo, o kai kurios įvardytos rizikos realizavosi: tarptautinės prekybos suvaržymai sustiprėjo, tarptautinės institucijos sumažino globalios ekonomikos perspektyvas, antrąjį 2019 metų ketvirtį buvo fiksuotas lėčiausias per kelis dešimtmečius Kinijos ekonomikos augimas, o pirmąjį 2019 metų pusmetį pastebimai sulėtėjo ES ir euro zonos BVP augimas, suprastėjo kelerius pastaruosius metus vyravę geri Lietuvos verslo lūkesčiai. Jeigu išorės aplinkos ekonominis ir politinis neapibrėžtumas toliau augs, gali pradėti blogėti šiuo metu išskirtinai geri Lietuvos vartotojų lūkesčiai, gyventojai gali sumažinti vartojimo išlaidas, o įmonės atidėti investicijų planus.

Rengiant ekonominės raidos scenarijų nebuvo pasibaigęs „Brexit“ procesas, galintis turėti neigiamų pasekmių tiek ES, tiek Lietuvos ekonomikai. Geopolitinės įtampos ir neapibrėžtumas dėl tarptautinės prekybos sąlygų neišnyko ir gali stiprėti. Riziką pasaulio ekonomikos tvarumui tebekelia didelė kai kurių valstybių skola ir su jos finansavimu susiję iššūkiai. Visa tai didina pasaulio, euro zonos ir Lietuvos ekonomikų pažeidžiamumą. Rizika dėl ekonominės raidos scenarijaus išsipildymo kyla ir dėl neaiškios derybų tarp EK, ES Tarybos ir Europos Parlamento dėl Mobilumo paketo baigties.

Dėl tyrančio neapibrėžtumo šiuo metu Lietuvos ūkyje susiformavusios tendencijos ir ekonominės raidos scenarijuje numatytos pagrindinių makroekonominių rodiklių perspektyvos gali keistis. Neišsipildžius esminėms prielaidoms, kuriomis remiantis buvo sudaromas ekonominės raidos scenarijus, daugelio scenarijuje numatytų rodiklių įverčiai taip pat keistųsi.

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai

	ESA kodas	2018	2018	2019	2020
		mln. eurų	Pokytis, procentais		
1. BVP, grandine susieta apimtis	B1*g	37216,2*	3,5*	3,7	2,4
2. Potencialus BVP		35931,2	2,8	3,7	3,8
iš jo:					
- darbo veiksnys			0,4	0,7	0,6
- kapitalo veiksnys			1,4	1,5	1,6
- bendrasis gamybos veiksnių našumas			1,0	1,4	1,7
3. BVP, to meto kainomis	B1*g	45113,8*	6,9*	7,1	5,2
BVP sudedamosios dalys (palyginamosiomis kainomis)					
4. Namų ūkių vartojimo išlaidos + ne pelno institucijų, aptarnaujančių namų ūkius, vartojimo išlaidos (NPI)	P.3	24602,6*	3,9*	3,9	3,9
5. Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	P.3	5699,6*	0,8*	0,9	0,5
6. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51	7645,2*	6,5*	7,5	4,9
7. Atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus netektį, BVP procentais	P.52 + P.53	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
8. Prekių ir paslaugų eksportas	P.6	33742,9*	5,1*	4,7	3,9
9. Prekių ir paslaugų importas	P.7	33687,0*	4,3*	5,1	4,0
Įtaka BVP pokyčiui, procentiniais punktais (išskyrus 2018 m. reikšmę mln. Eur)					
10. Galutinė vidaus paklausa		37927,5*	3,9*	4,2	3,6
11. Atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus netektį	P.52 + P.53	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
12. Prekių ir paslaugų balansas	B.11	56,0*	0,7*	-0,2	0,0

* Ekonominės raidos scenarijus parengtas pagal statistinius duomenis, paskelbtus iki 2019 m. rugpjūčio 30 d.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

II DALIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

1 SKYRIUS BALANSAI IR FISKALINĖS POLITIKOS VERTINIMAS

2018, 2019 metai

2018 metais, trečius metus iš eilės, buvo pasiektas valdžios sektoriaus perteklius, kuris sudarė 0,6 proc. BVP. 2018 metais nebuvo nukrypta nuo vidutinio laikotarpio tikslo, kuris, įvertinus suteiktą SAP lankstumo sąlygą¹³, buvo -1,5 proc. BVP struktūrinis valdžios sektoriaus balansas. 2018 metais struktūrinis valdžios sektoriaus balansas sudarė -0,8 proc. BVP¹⁴.

Lietuvos Respublikos 2019 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytas 0,4 procento BVP valdžios sektoriaus tikslinis perteklius.

Įvertinus iki 2019 m. spalio 15 d. Finansų ministerijos gautus naujausius biudžetų vykdymo duomenis, taip pat pagal ekonominės raidos scenarijų atnaujintas valstybės, savivaldybių, socialinio

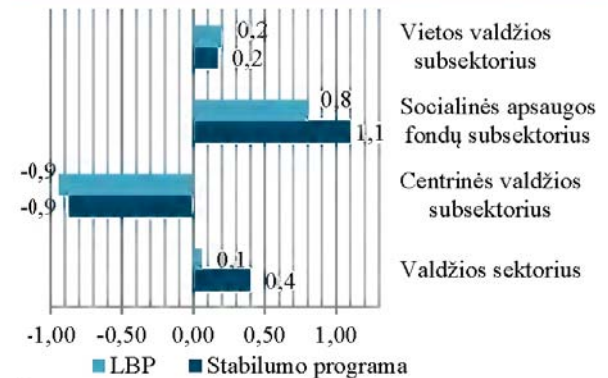
¹³ Vertinant 2017 metų valdžios sektoriaus struktūrinio balanso rodiklį pagal SAP, atsižvelgiama į 0,1 procento BVP sisteminės pensijų reformos ir 0,4 procento BVP socialinio modelio kaštus. SAP lankstumo galimybę dėl socialinio modelio Europos Komisija Lietuvai suteikė 2017 m. gegužės 23 d. pateikusi Lietuvos stabilumo 2017 metų programos vertinimą. Nuoroda: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/15_lt_sp_assessment.pdf.

¹⁴ Valdžios sektoriaus struktūrinio balanso vertinimai šiame LBP pateikti pagal ekonominės raidos scenarijų apskaičiuotą produkcijos atotrūkį nuo potencialo bei ciklinę biudžeto komponentę.

draudimo fondų pajamų ir išlaidų projekcijas, vietos valdžios balanso tendencijas, numatoma, kad 2019 metais valdžios sektoriaus perteklius sudarys 0,1 proc. BVP.

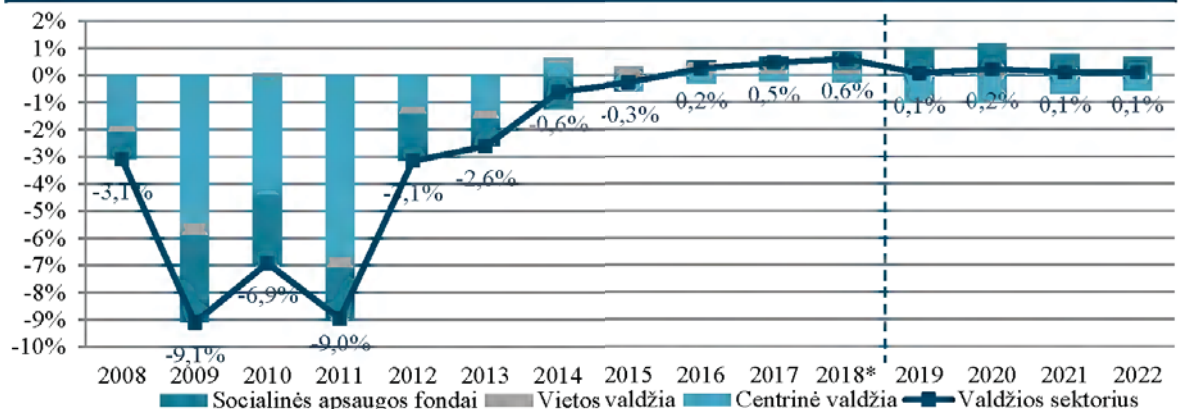
Pagrindinės pertekliaus sumažėjimo, palyginti su tiksliniu pertekliumi, priežastys yra mažesnis, nei planuota, VSDF biudžeto perteklius ir didesnės, nei planuota, valstybės biudžeto išlaidos. VSDF biudžeto pertekliaus sumažėjimą, palyginti su Stabilumo programoje pateiktais įverčiais, lemia pensijų fondų lėšų, pervestų į VSDF biudžetą, perklasifikavimas. Šis (0,24 proc. BVP) lėšų perklasifikavimas iš pajamų į įsipareigojimų dalį atliktas atsižvelgiant į 2019 m. pirmojo pusmečio faktinius duomenis. Numatoma, kad valstybės biudžeto išlaidos, įvertinus galima sutaupymą, didės 109,4 mln. eurų, palyginti su Stabilumo programoje įvertintomis išlaidomis. Pagrindinės išlaidų didėjimo priežastys yra didesnis lėšų poreikis įmokoms į ES biudžetą, numatomos papildomos išlaidos vaiko pinigams išmokėti, NATO įsipareigojimams vykdyti, valstybės biudžeto įmokoms į antrosios pakopos pensijų fondus.

3 paveikslas. 2019 metų valdžios sektoriaus ir subsektorių balansai, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

4 paveikslas. 2008–2022 metų valdžios sektoriaus ir subsektorių balansai, proc. BVP

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

* Nurašius SODROS skolą centrinės valdžios balansas sudaro -8,4 proc. BVP, o socialinės apsaugos fondų balansas sudaro 8,8 proc. BVP.

Ekonomikai augant sparčiau, nei prognozuota rengiant Lietuvos Respublikos 2019 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, numatoma, kad 2019 metų valstybės biudžeto pajamų planas pinigų srautais bus viršytas apie 73 mln. eurų (0,8 proc.). Gyventojų pajamų mokesčio numatoma surinkti apie 75 mln. eurų (4,3 proc.) daugiau nei planuota dėl spartesnio darbo užmokesčio fondo augimo.

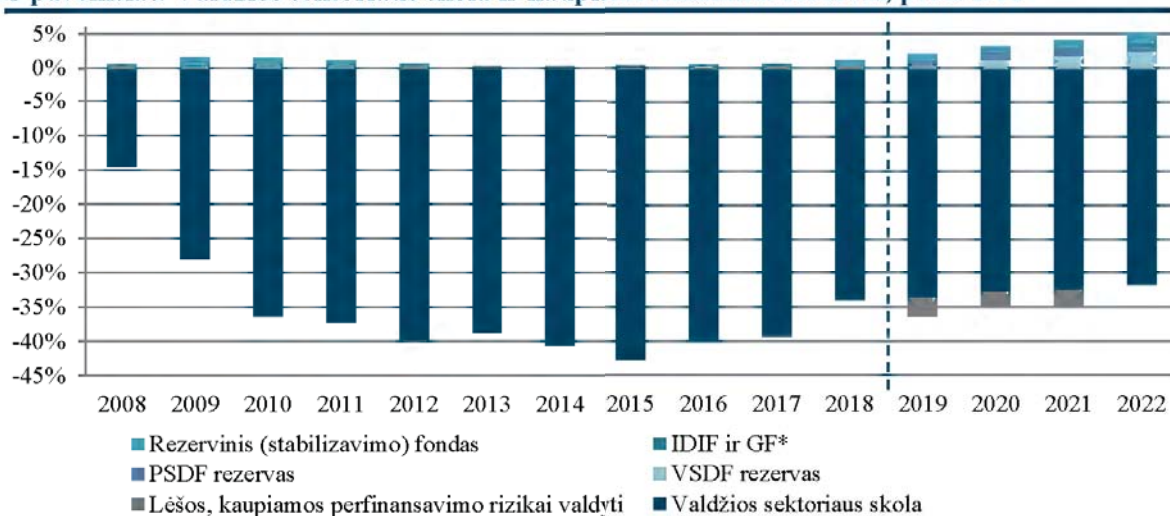
2019 metais valdžios sektoriaus struktūrinis deficitas bus -1,4 proc. BVP ir 0,1 proc. BVP geresnis nei vidutinio laikotarpio tikslas, įvertinus suteiktą SAP lankstumo sąlygą dėl socialinio modelio struktūrinės reformos. Išankstiniu vertinimu, 2019 metų pirminio struktūrinio balanso -0,7 procentinio punkto BVP metinis pokytis, įvertinus teigiamą produkcijos atotrūkį nuo potencialo,

rodo, kad 2019 metais vykdoma fiskalinė politika iš planuotos neutralios gali tapti procikline¹⁵. Procikliškumą lemia ne tik numatomas 0,3 procentinio punkto BVP mažesnis nei Stabilumo programoje planuotas valdžios sektoriaus perteklius, bet ir reikšmingai (nuo 2 iki 3,5 proc. potencialaus BVP) padidėjęs produkcijos atotrūkis nuo potencialo, lyginant jį su Stabilumo programoje nurodytu įverčiu.

2020 metai

Atsižvelgiant į ES Tarybos rekomendacijas dėl euro zonos ekonominės politikos, Rekomendacijas Lietuvai ir Lietuvos ekonomikos ciklo būklę, 2020 metais išnaudojant vis dar palankias ekonomines aplinkybes, bus derinami siekiai toliau palaipsniui kaupti fiskalinius rezervus, tęsti struktūrinių reformų įgyvendinimą, didinti išlaidas socialinei sričiai, vykdyti įsipareigojimus NATO ir kitus strategiškai svarbius įsipareigojimus.

5 paveikslas. Valdžios sektoriaus skola ir kaupiami fiskaliniai rezervai, proc. BVP

*IDIF – Ilgalaikio darbo išmokų fondas; GF – Garantinis fondas.

Šaltinis – Finansų ministerija.

Rengiant 2020 metų biudžetus, taikomos SAP išlaidų augimo ribojimo ir struktūrinio balanso taisyklės bei nacionalinė perteklinio valdžios sektoriaus taisyklė. Nacionalinė išlaidų augimo ribojimo taisyklė vidutiniu laikotarpiu nebus taikoma, nes 2014–2018 metų valdžios sektoriaus balanso rodiklių aritmetinis vidurkis¹⁶ yra teigiamas ir sudaro 0,1 proc. BVP.

Išliekant išoriniam neapibrėžtumui, vidiniams demografinių procesų iššūkiams ir ekonomikai augant virš potencialo, svarbu pajamų ir išlaidų politikos priemonėmis (priemonių aprašymas pateiktas 2 skyriuje) siekti perteklinio valdžios sektoriaus. Valdžios sektoriui priskiriami 2020 metų biudžetai planuojami taip, kad valdžios sektoriaus balansas atitiktų Stabilumo programoje numatytą 0,2 proc. BVP valdžios sektoriaus perteklių, o finansiniai rezervai toliau būtų kaupiami.

2020 metais valdžios sektoriaus struktūrinis deficitas sudarys –0,7 proc. BVP ir bus 0,3 proc. BVP geresnis nei vidutinio laikotarpio tikslas. Įvertinus 2020 metų pirminio struktūrinio balanso

¹⁵ Fiskalinė politika laikoma neutralia, jeigu pirminio struktūrinio valdžios sektoriaus balanso pokytis patenka į –0,2 ir 0,2 intervalą imtinai.

¹⁶ Konstitucinio įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje numatyta sąlyga, kad penkerių pasibaigusių metų valdžios sektoriaus balanso aritmetiniam vidurkiui esant teigiamam, išlaidų ribojimo taisyklė gali būti netaikoma.

metinį 0,5 proc. BVP pokytį ir teigiamą produkcijos atotrūkį nuo potencialo, 2020 metais bus vykdoma anticiklinė fiskalinė politika.

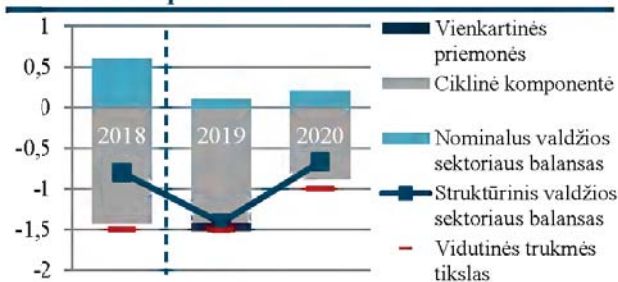
LBP pateikti 2019 ir 2020 metų rodikliai gali keistis, jeigu 2019 ir 2020 metais realizuosis rizikos dėl ekonominės raidos scenarijaus išsipildymo ar kitos fiskalinės rizikos, nurodytos Stabilumo programoje ir 18 lentelėje.

Valdžios sektoriaus skola

Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus skola 2020 metų pabaigoje sudarys

35,1 proc. BVP ir bus 1,3 procentinio punkto mažesnė negu 2019 metų pabaigoje, kuri, planuojama, sieks 36,4 proc. BVP. Formuojamas valdžios sektoriaus perteklius ir pasaulio finansų rinkos tendencijos sudarė sąlygas mažinti palūkanų mokėjimo išlaidas.

6 paveikslas. 2018–2020 metų struktūrinio balanso komponentės

Šaltinis – Finansų ministerija.

2 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos

	2019	2020
	proc. BVP	
Valdžios sektoriaus skola metų pabaigoje	36,4	35,1
Valdžios sektoriaus skolos pokytis	2,4	-1,3
Valdžios sektoriaus skolą lemiantys veiksniai		
Pirminis balansas	0,8	0,7
Palūkanos	0,8	0,5
Skolos pokyčio tikslinimas	5,0	0,6
Numanoma skolos palūkanų norma	2,2	1,7

Šaltinis – Finansų ministerija.

3 lentelė. Valstybės garantuota skola

	2019	2020
	proc. BVP	
Valstybės garantijos	0,8	1,1
iš jų: susijusios su finansų sektoriumi	0,0	0,0

Šaltinis – Finansų ministerija.

2 SKYRIUS

VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ PROJEKCIJOS PAGAL FORMUOJAMOS POLITIKOS SCENARIJŲ

Įgyvendinant ES Tarybos rekomendacijas Lietuvai ir atsižvelgiant į Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 164, nuostatas dėl mokesčių sistemos struktūros tobulinimo ekonomikos augimui palankia kryptimi ir mokesčių bazės optimizavimo, 2020 m. bus didinama perskirstoma BVP dalis (mokesčių įplaukų ir BVP santykis). Didinant akcizų tarifus benzinui ir gazoliams, etilo alkoholiui ir tabako produktams, mažinant akcizų lengvatą žemės ūkyje naudojamiems gazoliams bei atsisakant akcizų lengvatos šildymui skirtiems gazoliams, įvedant taršių lengvųjų automobilių registracijos mokestį, bus praplėsta ekonomikos augimui mažiau žalingų mokesčių bazė, tuo pačiu labiau prisidėta prie aplinkosauginių ir sveikatinimo tikslų įgyvendinimo. Toliau numatoma nuosekliai didinant neapmokestinamąjį pajamų

dydį (iki 350 eurų 2020 metais ir iki 400 eurų 2021 metais) mažinti darbo apmokestinimo našta, ją perkeliant kitiems šaltiniams, kurių apmokestinimas mažiau kenkia ekonomikos augimui. Prognozuojant 2020 metų valstybės biudžeto pajamas taip pat įvertintas naujausias ekonominės raidos scenarijus, laukiamas teigiamas administravimo gerinimo priemonių rezultatas, taip pat pajamų netekimas dėl galiojančių mokesčių lengvatų. Numatoma, kad valstybės biudžeto pajamos (neįskaitant ES ir kitų tarptautinės finansinės paramos lėšų) 2020 metais augs 9,4 procento.

Siekiant toliau gerinti mokesčių administravimą, mažinti šešėlinę ekonomiką ir didinti BVP persikirstymą per biudžetą, 2019 III ketvirtį - 2020 m. vykdomos ir planuojamos pradėti vykdyti šios mokesčių administravimo gerinimo priemonės (prognozuojama papildomai 2020 m. gauti apie 0,4 proc. BVP pajamų):

1. Atvirkštinio apmokestinimo PVM mechanizmo prekybos elektronikos prekėmis sandorių atvejais taikymas. Tikslas - efektyvesnis prekybos elektronikos prekėmis PVM administravimas, kai PVM moka ne pardavėjas, o pats pirkėjas, kuris yra užregistruotas PVM mokėtoju;

2. Išmaniosios mokesčių administravimo sistemos (i.MAS) posistemų kūrimas:

- Išmaniųjų kasos aparatų posistemis (i.EKA). Tikslas — didinti VMI veiklos efektyvumą ir sumažinti administracinę našta, mažmeninės prekybos prekių pardavimo ir paslaugų suteikimo duomenų administravimo popierinę (rašytinę) formą pakeičiant į elektroninę formą;

- Nuolatinės mokesčių mokėtojų kontrolės posistemis (i.KON). Tikslas — didinti VMI veiklos efektyvumą automatiškai nustatant rizikingiausius mokesčių mokėtojus, sukuriant ir įdiegiant išmaniosios kontrolės procesų valdymą, tokiu būdu užtikrinant mokesčių pažeidimų prevenciją.

3. Privalomos statybininko tapatybės kortelės (toliau – SID kortelė) įvedimas ir informacinės sistemos įdiegimas. SID kortelė užtikrins realią darbo laiko apskaitą, mažinant galimybes nedeklaruoti dalies darbo laiko ir darbo užmokesčio;

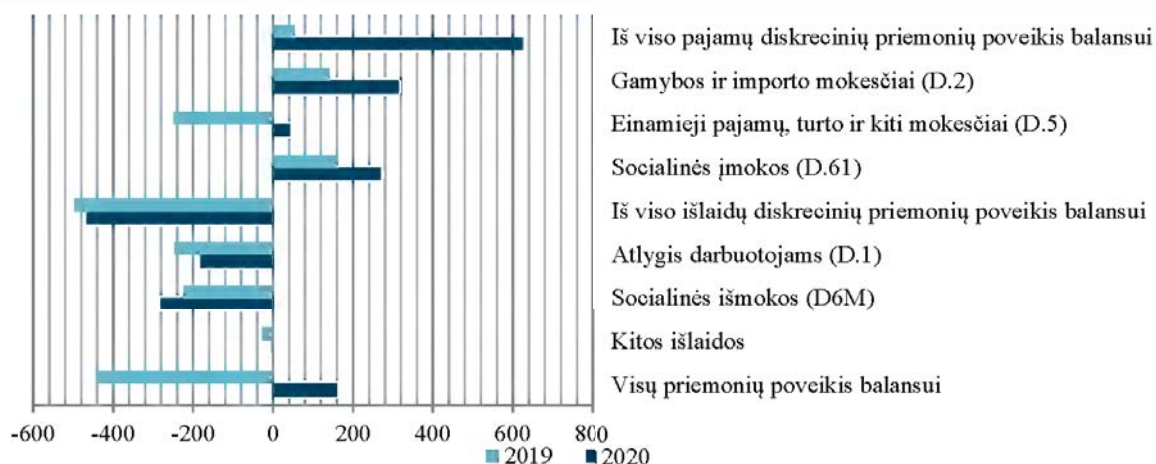
4. Privalomo transporto priemonių sandorių deklaravimo įvedimas ir centralizuotos transporto savininkų apskaitos sistemos įdiegimas. Siekiama užkardyti fiktyvių sutarčių sudarymą transporto priemonių prekybos srityje, sudaryti galimybes kontrolės institucijoms nustatyti tikruosius transporto priemonių pardavėjus (perpardavinėtojus) ir savininkus bei užtikrinti jiems tenkančių mokesčių prievolių neišvengiamumą;

5. Asmenų, vykdančių veiklą elektroninėje erdvėje, mokesčių apskaičiavimo, deklaravimo ir mokėjimo kontrolės stiprinimas;

6. Analizės, modeliavimo ir rizikos valdymo kompetencijų centro (i.MAMC) projekto metu išspręstų uždavinių integravimas į VMI procesus, pvz. atliekama galimai rizikingų įmonių grupių kontrolė pagal rizikas dėl galimo pelno mokesčio vengimo ir agresyvaus mokesčių planavimo, šio uždavinio pagalba operatyviai nustatomi įmonių tarpusavio ryšiai, nustatomos tarpusavio sandorių grandinės, kurios atskleidžia galimas pelno mokesčio optimizavimo schemas. Integravus išankstinio bankroto prognozavimo modelį, bus prognozuojamas skolininko bankroto koeficientas. Ši informacija bus naudojama parenkant išieškojimo veiksmus.

Pagrindinės valstybės biudžeto išlaidų didėjimo kryptys – išmokos vaikui padidinimas, Nacionalinės kolektyvinės sutarties¹⁷ įgyvendinimo finansavimas, nuosekliai didinamas finansavimas krašto apsaugai, siekiant vykdyti įsipareigojimus NATO. Taip pat tęsiami įsipareigojimai, susiję su įmokomis už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis, taip pat didesnėmis įmokomis į ES biudžetą, indeksuojamos bendrosios pensijos finansavimu valstybės biudžeto lėšomis. Informacija apie išlaidų diskrecines priemones pateikta 16 lentelėje.

7 paveikslas. Diskrecinės pajamų ir išlaidų priemonės, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

4 lentelė. Valdžios sektoriaus išlaidų ir pajamų rodikliai pagal formuojamą fiskalinę politiką

Valdžios sektorius (S13)	ESA kodas	2019	2020
		proc. BVP	
1. Bendrosios pajamos	TR	35,5	36,7
1.1. Gamybos ir importo mokesčiai	D.2	11,5	12,1
1.2. Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai	D.5	8,7	9,0
1.3. Kapitalo mokesčiai	D.91	0,0	0,0
1.4. Socialinės įmokos	D.61	10,1	10,6
1.5. Pajamos iš turto	D.4	0,6	0,5
1.6. Kitos		4,5	4,5
Mokesčių našta (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995)		30,4	31,7
2. Bendrosios išlaidos	TE	35,4	36,5
2.1. Atlygis darbuotojams	D.1	9,7	10,0
2.2. Tarpinis vartojimas	P.2	5,0	5,0
2.3. Socialinės išmokos	D6M	13,9	14,6
iš jų: nedarbo pašalpos		0,4	0,4
2.4. Palūkanų išlaidos	D.41	0,8	0,5
2.5. Subsidijos	D.3	0,3	0,3
2.6. Pagrindinio kapitalo formavimas	P.51	3,6	3,8
2.7. Kapitalo pervedimai	D.9	0,2	0,2
2.8. Kitos		2,0	2,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

¹⁷ 2019 m. liepos 10 d. pasirašyta Nacionalinė kolektyvinė sutartis. Nuoroda:

<https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/pasirasyta-nacionaline-kolektyvine-sutartis-darbo-uzmokestis-kitamet-augs-apie-286-tukst-darbuotoju>.

3 SKYRIUS

LBP IR STABILUMO PROGRAMOS RODIKLIŲ PALYGINIMAS

5 lentelė. LBP ir Stabilumo programos BVP palyginimas

	ESA kodas	2018	2019	2020
		proc. BVP		
BVP realus augimas:				
Stabilumo programa		3,45	2,64	2,43
LBP		3,49	3,67	2,43
Skirtumas		0,05	1,03	0,00

Saltinis – Finansų ministerija.

Stabilumo programoje ir LBP pateiktos valdžios sektoriaus balanso rodiklio 2019 metams projekcijos skiriasi dėl mažesnio, nei planuota, VSDF biudžeto pertekliaus ir didesnių, nei planuota, valstybės biudžeto išlaidų. 2020 metų projekcijos nesiskiria.

6 lentelė. LBP ir Stabilumo programos valdžios sektoriaus grynojo skolinimo (skolinimosi) palyginimas

	ESA kodas	2018*	2019	2020
		proc. BVP		
Valdžios sektoriaus grynojo skolinimo (skolinimosi) projekcija nesikeičiančios politikos scenarijaus atveju	B.9			
Stabilumo programa		0,7	1,2	0,5
LBP		0,6**	1,0	-0,1
Skirtumas		-0,1	-0,2	-0,6
Valdžios sektoriaus grynojo skolinimo (skolinimosi) projekcija pagal formuojamą fiskalinę politiką	B.9			
Stabilumo programa		0,7	0,4	0,2
LBP		0,6**	0,1	0,2
Skirtumas		-0,1	0,3	0,0

Saltinis – Finansų ministerija.

**Faktiniai statistiniai duomenys pagal perteklinio deficito procedūrą pateikti Eurostatui 2019 m. rugsėjo 30 d.

Atsižvelgiant į perfinansavimo rizikos valdymą, atnaujintas BVP projekcijas, taip pat į 2019 metų valstybės biudžeto, įskaitant ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšas, balanso projekcijas, prognozuojamas 0,6 procentinio punkto mažesnis 2019 metų valdžios sektoriaus skolos lygis, 2020 metų – 1,1 procentinio punkto mažesnis, palyginti su ankstesnėmis prognozėmis, pateiktomis Stabilumo programoje.

7 lentelė. LBP ir Stabilumo programos valdžios sektoriaus skolos projekcijų palyginimas

	2019	2020
	proc. BVP	
Valdžios sektoriaus skola:		
Stabilumo programos projekcija	37,0	36,2
LBP projekcija	36,4	35,1
sumažėjimas (-) / padidėjimas (+)	-0,6	-1,1

Saltinis – Finansų ministerija.

III DALIS

BIUDŽETO SISTEMOS PERTVARKA

Biudžeto sistemos pertvarkos tikslas – sukurti patikimą ir efektyviai veikiančią vidutinės trukmės biudžeto formavimo ir programų valdymo sistemą, aiškiai susietą su atnaujinta valstybės strateginio planavimo sistema, integruojančią strateginio, regioninio ir teritorinio planavimo

procesus. Šiuo glaudžiu biudžeto formavimo ir strateginio planavimo procesų susiejimu siekiama užtikrinti ilgalaikę ir darnią valstybės pažangą bei efektyvų jai skirtų viešųjų finansų planavimą ir panaudojimą. Biudžeto sistemos pertvarka vykdoma dviem etapais. Pirmuoju etapu tobulinama esama biudžeto formavimo sistema, antruoju – lygiagrečiai nustatomos taisyklės dėl naujos biudžeto sistemos struktūros, biudžeto formavimo, vykdymo, stebėsenos, išlaidų peržiūros procesų, kurie bus pradėti taikyti nuo 2021 metų.

Pertvarkos pirmojo etapo metu – 2019 metais – buvo atliktos trys bandomosios išlaidų peržiūros sveikatos apsaugos, socialinės apsaugos, švietimo srityse. Peržiūromis buvo siekiama įvertinti viešųjų išlaidų naudojimo efektyvumą ir atrasti neefektyviai naudojamus ir galimas sutaupyti lėšas. Buvo atliktos asmens sveikatos priežiūros įstaigų išlaidų, skirtų veiklai vykdyti reikalingoms priemonėms (vaistams, medicininiam tirpalams, medicinos pagalbos priemonėms) įsigyti, socialinės globos įstaigų išlaidų pagrindinėms veiklos sąnaudoms ir bendrojo ugdymo mokyklų aplinkos išlaikymo (ūkio) išlaidų peržiūros. Išlaidų peržiūrų rezultatai buvo įtraukti į biudžeto formavimo procesą ir panaudoti derybų dėl 2020 metų biudžeto asignavimų metu.

Pagal atliktų bandomųjų išlaidų peržiūrų rezultatus 2019 metais buvo parengta išlaidų peržiūros metodika, kurią planuojama įtraukti į strateginio valdymo sistemą reglamentuojančius teisės aktus ir taikyti rengiant 2021–2023 ir vėlesnių metų biudžetus. Pažymėtina, kad atliekant išlaidų peržiūras bus ir toliau siekiama atrasti neprioritetines, neefektyvias išlaidas, kurias galima mažinti arba pertvarkyti jų struktūrą, bei sumažinti išlaidų lygį arba išlaidų augimo tendencijas.

Siekiant aiškiau ir paprasčiau visuomenei atskleisti informaciją apie biudžetą ir piliečius labiau įtraukti į biudžeto formavimo procesą, kartu su 2020 metų biudžeto projektu, kaip ir ankstesniais metais, visuomenei teikiamas leidinys „2020 metų biudžetas glaustai“. Leidinio informacija pateikiama pagal valstybės veiklos sritis, kurioms paskirstomi planuojami valstybės biudžeto asignavimai. Nauja šio informacinio leidinio struktūra leis aiškiau ir visuomenei suprantamu būdu atskleisti informaciją apie valstybės biudžeto lėšų paskirstymą.

Atliekant pertvarkos antrojo etapo darbus, parengtas vidutinės trukmės biudžeto programų struktūros modelis, aiškiai programose atskiriant pažangos ir tęstinės veiklos struktūrinius elementus ir jiems nustatant skirtingus vertinimo rodiklius. Šiuo metu rengiamas pagrindinis šalies strateginio planavimo dokumentas – Nacionalinis pažangos planas, kuriame bus nustatomi visi šalies vidutinio laikotarpio strateginiai tikslai ir jiems įgyvendinti numatyti pažangos uždaviniai, kurie bus perkelti į ministerijų rengiamas nacionalines plėtros programas. Šiose programose bus planuojamos pažangos priemonės ir projektai, numatomos jiems įgyvendinti reikalingos finansinės projekcijos. Pažangos priemonių ir projektų planavimui bus taikomos vienodos taisyklės, nepriklausomai nuo finansavimo šaltinio. Planuojama, kad atnaujinamoje Strateginio valdymo metodikoje bus nustatyta, kad strateginio planavimo dokumentų (Nacionalinio pažangos plano, nacionalinių plėtros programų) elementai (pažangos uždaviniai, pažangos priemonės, projektai, jų vertinimo rodikliai) bus tiesiogiai perkelti į strateginius veiklos planus, t. y. asignavimų valdytojų biudžeto programas. Tęstinės veiklos elementai (tęstinės veiklos uždaviniai, tęstinės veiklos priemonės ir jų vertinimo rodikliai) bus planuojami asignavimų valdytojo strateginiame veiklos plane.

Atnaujintą sistemą, apimančią minėtus biudžeto programų struktūros pakeitimus, planuojama taikyti formuojant 2021–2023 metų valstybės biudžetus.

IV DALIS
METODOLOGINIAI ASPEKTAI

8 lentelė. Ekonominės raidos scenarijaus rengimas

Skaičiavimo technika	Biudžeto proceso etapas, kuriame taikyta technika	Svarbūs taikytų modelių (technikų) bruožai	Prielaidos
Nacionalinės sąskaitybės principai, ekonometrinis ir ekspertinis vertinimas	Ekonominės raidos scenarijus	Makroekonominės prognozės rengiamos vidutiniam laikotarpiui taikant pagal nacionalines sąskaitas sudarytą makroekonominį modelį. Analizuojant atskirus arba daugiau nei vieną potencialiai tarpusavyje susijusius makroekonominis rodiklius, sudaromos ekonometrinės lygtys, taip pat atliekamas ekspertinis vertinimas. Potencialaus BVP skaičiavimai paremti Ekonomikos ir finansų reikalų (ECOFIN) tarybos 2002 metais patvirtinta metodika	Techninės prielaidos (naftos kaina, valiutų kursas ir palūkanų normos)

Pajamų prognozavimas

Pajamų iš mokesčių prognozė rengiama vadovaujantis makroekonominėmis prognozėmis, statistiniais duomenimis, pajamų dinamika ir valstybės institucijų pateikta informacija. Pajamų iš atskirų mokesčių prognozė gali būti koreguojama pasitelkiant ekspertinį vertinimą, t. y. atsižvelgiant į kitas nei įstatymų pakeitimo projektuose numatytas aplinkybes, darančias įtaką pajamų surinkimui.

Priklausomai nuo mokesčio, taikomas vienas arba keli prognozavimo metodai:

✓ Detalaus modeliavimo metodas. Renkami duomenys apie kiekvienos kategorijos mokesčio mokėtojų skaičių ir tos kategorijos bendrąją pajamų sumą bei struktūrą. Kuriamas simuliacinis modelis iš dvejų blokų – tipinio mokesčio mokėtojo ir agreguojantis blokas. Taikant modelį apskaičiuojama, kiek mokesčių vidutiniškai sumokės atskiras mokesčių mokėtojas, atstovaujantis tam tikrai grupei, kiek visa grupė ir pagaliau visi šalies mokesčių mokėtojai.

✓ Efektyvaus vidutinio tarifo metodas. Įstatymu nustatytas mokesčio tarifas koreguojamas atsižvelgiant į taikomas lengvatas, mokestinės bazės išimtis ir pan. Tokiu būdu įvertintas efektyvus vidutinis tarifas dauginamas iš mokesčio bazės apimties, kad būtų gauta pajamų iš atitinkamų mokesčių prognozė.

✓ Elastingumo metodas. Nustatoma priklausomybė tarp pajamų iš mokesčio didėjimo (mažėjimo) ir atitinkamos bazės dinamikos. Įvertinus elastingumo koeficientą, būdingą konkrečiam mokesčiui, ir prognozuojamos bazės pasikeitimus, prognozuojamos pajamos iš to mokesčio.

V DALIS
STATISTINIS PRIEDAS

9 lentelė. Pagrindinės prielaidos

	2018	2019	2020
Trumpalaikės palūkanų normos (vidutinės metinės)	0,0	-0,1	-0,1

Ilgalaikės palūkanų normos (vidutinės metinės)	1,2	0,3	0,4
JAV dolerio ir euro keitimo kursas (vidutinis metinis)	1,18	1,13	1,13
Nominalusis efektyvus valiutų keitimo kursas	5,2	-0,6*	0,5*
Pasaulio (be ES) BVP augimas, procentais	3,8	3,4	3,6
ES BVP augimas, procentais	2,0	1,4	1,6
Pagrindinių eksporto rinkų augimas, procentais	2,2	1,5	1,8
Pasaulio (išskyrus ES) importo augimas, procentais	4,7	1,6	3,1
Naftos kainos (<i>Brent</i> , JAV doleriais už barelj)	71,5	64,7	61,5

* Europos Centrinis Bankas 2019 m. rugsėjo 12 d. paskelbė atnaujintas prognozes.

Šaltiniai: Europos Komisija, Europos Centrinis Bankas, Finansų ministerija.

10 lentelė. Kainų rodikliai

	2018	2018	2019	2020
	Indeksas	Pokytis, procentais		
1. BVP defliatorius	121,2*	3,3*	3,3	2,7
2. Privataus vartojimo defliatorius	114,8*	2,4*	2,4	2,3
3. Suderintas vartotojų kainų indeksas (2015 m. = 100)	107,1	2,5	2,4	2,3
4. Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorius	130,7*	6,8*	8,0	5,0
5. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo defliatorius	113,8*	0,8*	1,3	1,3
6. Eksporto (prekių ir paslaugų) kainų defliatorius	110,0*	3,5*	1,3	1,2
7. Importo (prekių ir paslaugų) kainų defliatorius	106,7*	4,5*	-0,4	0,6

* Ekonominės raidos scenarijus parengtas pagal statistinius duomenis, paskelbtus iki 2019 m. rugpjūčio 30 d.

Šaltiniai: Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

11 lentelė. Darbo rinkos rodikliai

	ESA kodas	2018	2018	2019	2020
		Rodiklio reikšmė	Pokytis, procentais		
1. Užimtų gyventojų skaičius, tūkst.		1374,7	1,5	0,7	0,1
2. Užimtumas, dirbta valandų, tūkst.		2549830	2,1	-	-
3. Nedarbo lygis, procentais		6,1	-	6,0	5,9
4. Darbo našumas (bendroji pridėtinė vertė, tenkanti vienam užimtajam), tūkst. eurų		27,1*	2,0*	2,9	2,3
5. Darbo našumas, dirbta valandų		-	-	-	-
6. Atlygis darbuotojams, mln. eurų	D.1	20221,2	9,5	9,1	7,6
7. Atlygis vienam darbuotojui, eurai		16645,7	7,4	8,3	7,4

* Ekonominės raidos scenarijus parengtas pagal statistinius duomenis, paskelbtus iki 2019 m. rugpjūčio 30 d.

Šaltiniai: Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

12 lentelė. Sektorių balansai

	ESA kodas	2018	2019	2020
		proc. BVP		
1. Grynas šalis skolinimasis	B.9	3,1	3,4	3,3
<i>iš jo:</i>				
- prekių ir paslaugų balansas		2,6*	3,6	3,9

- pirminių pajamų ir pervedimų balansas		-1,0**	-1,9**	-2,3**
- kapitalo sąskaita		1,5**	1,7**	1,7**
2. Privataus sektoriaus grynasis skolinimas (skolinimasis)	B.9	2,5	3,3	3,2
3. Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (skolinimasis)	B.9	0,6	0,1	0,1
4. Statistinis neatitikimas		0	0	0

* Ekonominės raidos scenarijus parengtas pagal statistinius duomenis, paskelbtus iki 2019 m. rugpjūčio 30 d.

** Prognozės 2019 ir 2020 metams parengtos pagal duomenis, paskelbtus iki 2019 m. rugpjūčio 20 d. (pateikiami 2018 m. faktiniai duomenys, naudoti prognozėms parengti).

Šaltiniai: Lietuvos bankas, Finansų ministerija.

13 lentelė. Valdžios sektoriaus rodikliai pagal formuojamą politiką

	ESA kodas	2019	2020
		proc. BVP	
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-) (B.9) pagal subsektorius			
1. Valdžios sektorius	S.13	0,1	0,2
2. Centrinė valdžia	S.1311	-0,9	-1,0
3. Krašto valdžia	S.1312		
4. Vietos valdžia	S.1313	0,2	0,0
5. Socialinės apsaugos fondai	S.1314	0,8	1,1
6. Palūkanų mokėjimas	D.41	0,8	0,5
7. Pirminis balansas		0,8	0,7
8. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės		0,1	0,0
9. Realus BVP augimas (proc.)		3,7	2,4
10. Potencialaus BVP augimas (proc.)		3,7	3,8
Iš jo:			
- darbo veiksnys		0,7	0,6
- kapitalo veiksnys		1,5	1,6
- bendrasis gamybos veiksnių našumas		1,4	1,7
11. Produkcijos atotrūkis nuo potencialo (proc. potencialaus BVP)		3,5	2,2
12. Ciklinė biudžeto dedamoji (proc. potencialaus BVP)		1,4	0,9
13. Balansas, pakoreguotas pagal ciklą (1 – 12) (proc. potencialaus BVP)		-1,4	-0,7
14. Pirminis balansas, pakoreguotas pagal ciklą (13 + 6) (proc. potencialaus BVP)		-0,6	-0,2
15. Struktūrinis balansas (13 – 8) (proc. potencialaus BVP)		-1,4	-0,7

Šaltinis – Finansų ministerija.

14 lentelė. Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų rodikliai nesikeičiančios politikos scenarijaus atveju

Valdžios sektorius (S13)	ESA kodas	2019	2020
		proc. BVP	
1. Bendrosios pajamos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų	TR	35,3	35,4
1.1. Gamybos ir importo mokesčiai	D.2	11,2	11,5
1.2. Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai	D.5	5,8	8,9
1.3. Kapitalo mokesčiai	D.91	0,0	0,0
1.4. Socialinės įmokos	D.61	13,2	10,0
1.5. Pajamos iš turto	D.4	0,6	0,5
1.6. Kitos		4,5	4,5
Mokesčių našta (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995)		30,2	30,5
2. Bendrosios išlaidos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų	TE	34,4	35,5
2.1. Atlygis darbuotojams	D.1	9,2	9,7
2.2. Tarpinis vartojimas	P.2	5,0	5,0
2.3. Socialinės išmokos	D6M	13,4	14,1
iš jų: nedarbo pašalpos		0,4	0,4
2.4. Palūkanų išlaidos	D.41	0,8	0,5
2.5. Subsidijos	D.3	0,3	0,3
2.6. Pagrindinio kapitalo formavimas	P.51	3,6	3,8
2.7. Kapitalo pervedimai	D.9	0,2	0,2
2.8. Kitos		1,9	2,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

15 lentelė. Valdžios sektoriaus diskrecinės pajamų priemonės

Nr.	Priemonės aprašymas	ESA kodas	Apskaitos principas	Priėmimo stadija	Poveikis biudžetui, mln. eurų	
					2019	2020
1.	MMA padidinimas nuo 2019 m. sausio 1 d. nuo 516 iki 555 eurų	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	12,4	
2.	MMA padidinimas nuo 2020 m. sausio 1 d. nuo 555 iki 607 eurų	D.5	Kaupimo	Patvirtinta		14,6
3.	NPD didinimas iki 300 eurų 2019 m., praplečiant NPD taikymo ribą iki 2 VDU	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	-186	
4.	NPD didinimas iki 350 eurų 2020 m.	D.5	Kaupimo			-100
5.	NPD didinimas neįgaliesiems: didesnio darbingumo lygio asmenims iki 600 eurų, mažesnio darbingumo lygio asmenims - iki 645 eurų	D.5	Kaupimo			-17
6.	GPM tarifo sumažinimas	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	-145,0	
7.	GPM tarifo padidinimas 9,36 procentinio punkto (pagal naują sistemą)	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	1663,0	
8.	20 proc. GPM tarifo nustatymas kitų pajamų (išskyrus individualios veiklos, dividendų pajamas ir ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros, ilgalaikio darbo išmokas) daliai, viršijančiai 120 VDU per metus	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	10,0	
9.	Progresinio (27 proc.) GPM laiptelio įvedimas	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	5,5	
10.	Progresinio (32 proc.) GPM laiptelio įvedimas	D.5	Kaupimo			13,9

Nr.	Priemonės aprašymas	EŠA kodas	Apskaitos principas	Priėmimo stadija	Poveikis biudžetui, mln. eurų	
					2019	2020
11.	Atlyginimo koeficiento, taikomo apskaičiuojant komandiruočių kompensacijas (neapmokestinamus dienpinigius), didinimas nuo 1,3 iki 1,65 (x MMA)	D.5	Kaupimo			34,6
12.	20 proc. GPM tarifo nustatymas pajamoms iš tantjemų, atlygiui už veiklą stebėtojų taryboje ar valdyboje, paskolų komitete, mažųjų bendrių vadovų pagal civilines sutartis gautoms pajamoms bei autoriniams atlyginimas iš darbdavio, kai šios pajamos neviršija 120 VDU, ir 27 proc. GPM tarifo nustatymas, kai pajamos viršija 120 VDU	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	2	
13.	Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio padidinimas nuo 132,5 iki 134 eurų	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	6,6	
14.	Nacionalinei kolektyvinei sutarčiai įgyvendinti skirtos lėšos (įskaitant bazinio dydžio didinimą)	D.5	Kaupimo	Patvirtinta		26,2
15.	Individualios veiklos pajamų apmokestinimo, taikant mokesstinį kreditą, nustatymas	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	4,7	
16.	Lengvatinio 5 proc. pelno mokesčio tarifo žemės ūkio veiklą vykdančioms įmonėms (išskyrus kooperatyvus) panaikinimas	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	1,5	
17.	Pelno mokesčio lengvatos kinui padidinimas, praplečiant apribojimą, kad apmokestinamųjų vienetų filmo gamybai suteiktų lėšų suma neviršėtų 30 proc. filmo biudžeto	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	-1,6	
18.	0 proc. pelno mokesčio tarifo panaikinimas pelno nesiekiančių organizacijų pelnui, neviršijančiam 7250 eurų	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	1	
19.	Palūkanų apribojimo taisyklės įvedimas (iki 30 proc. EBITDA arba 3 000 000 eurų, atsižvelgiant į tai, kuris rodiklis yra didesnis)	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	0,4	
20.	Transporto priemonių taršos mokesčio įvedimas	D.5	Kaupimo			29
21.	Žemės ūkio paskirties žemei taikomo vertės mažinimo koeficiento padidinimas nuo 0,35 iki 0,5	D.5	Kaupimo			1,2
22.	Administravimo pelno mokesčio srityje pagerinimas	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	10,0	15,0
23.	Administravimo GPM srityje pagerinimas	D.5	Kaupimo	Patvirtinta	30,0	25,0
24.	Akcizų tarifo etilo alkoholiui ir alkoholiniams gėrimams didinimas	D.2	Kaupimo		5,6	12,2
25.	Akcizų tarifų tabako produktams didinimas ir elektroninių cigarečių skysčio apmokestinimas nuo 2019 m. kovo 1 d.	D.2	Kaupimo	Patvirtinta	15,6	8,1

Nr.	Priemonės aprašymas	EŠA kodas	Apskaitos principas	Priėmimo stadija	Poveikis biudžetui, mln. eurų	
					2019	2020
26.	Akcizų tarifo kaitinamojo tabako produktams didinimas nuo 2020 m. kovo 1 d.	D.2	Kaupimo			7,8
27.	Mokesčių už aplinkos teršimą sąvartyne šalinamomis atliekomis apmokestinimas	D.2	Kaupimo	Patvirtinta	5,0	2,0
28.	Lengvatinio 9 proc. PVM tarifo nustatymas buitiniams vartotojams tiekiamoms malkoms ir medienos produktams, skirtiems kūrenti	D.2	Kaupimo	Patvirtinta	-7	
29.	Lengvatinio 9 proc. PVM tarifo laikraščiams, žurnalams ir kitiems periodiniams leidiniams sumažinimas iki 5 proc.	D.2	Kaupimo	Patvirtinta	-2	
30.	Akcizų tarifo dyzeliniams degalams didinimas	D.2	Kaupimo			26,2
31.	Akcizų tarifo benziniui didinimas	D.2	Kaupimo			7,6
32.	Akcizų tarifo žemės ūkyje naudojamiems dyzeliniams degalams didinimas nuo 2020 m. sausio 1 d.	D.2	Kaupimo			7,1
33.	Žemės ūkyje naudojamų dyzelinių degalų normų mažinimas 15 proc. Sumažintos normos bus taikomos išduodant leidimus 2019–2020 ūkiniais metais, t. y. nuo 2020 m. liepos 1 d.	D.2	Kaupimo			7,8
34.	Akcizų lengvatos šildymui skirtiems gazoliams panaikinimas	D.2	Kaupimo			16,1
35.	Fizinių asmenų nekilnojamojo turto mokesčio neapmokestinamojo dydžio sumažinimas iki 100 000 eurų	D.2	Kaupimo			8,0
36.	Finansų rinkos dalyvių mokesčio įvedimas	D.2	Kaupimo			52,2
37.	Stambios prekybos mokesčio įvedimas	D.2	Kaupimo			31,9
38.	Žemės ūkio paskirties žemei taikomo vertės mažinimo koeficiento padidinimas nuo 0,35 iki 0,5	D.2	Kaupimo			5,8
39.	Administravimo PVM srityje pagerinimas	D.2	Kaupimo	Patvirtinta	104,0	110,0
40.	Administravimo akcizų srityje pagerinimas	D.2	Kaupimo	Patvirtinta	20,0	10,0
41.	MMA padidinimas nuo 2019 m. sausio 1 d. nuo 516 iki 555 eurų	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	13,5	
42.	MMA padidinimas nuo 2020 m. sausio 1 d. nuo 555 eurų iki 607 eurų	D.61	Kaupimo	Patvirtinta		15,3

Nr.	Priemonės aprašymas	ESA kodas	Apskaitos principas	Priėmimo stadija	Poveikis biudžetui, mln. eurų	
					2019	2020
43.	Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio padidinimas nuo 132,5 iki 134,2 euro (173 eurų pagal naują sistemą)	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	6,9	
44.	Nacionalinei kolektyvinei sutarčiai įgyvendinti skirtos lėšos (įskaitant bazinio dydžio didinimą)	D.61	Kaupimo	Patvirtinta		27,5
45.	Ilgalaikio darbo išmokų fondo tarifo sumažinimas perkeliant dalį ilgalaikio darbo išmokų fondo tarifo į nedarbo draudimo tarifą	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	-34,6	
46.	Nedarbo tarifo padidinimas perkeliant dalį ilgalaikio darbo išmokų fondo tarifo	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	40,7	
47.	„Sodros“ tarifo sumažinimo poveikis „Sodros“ įmokų „grindims“	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	-6,8	
48.	Socialinio draudimo sistemos savarankiškai dirbantiems asmenims suvienodinimas („lubos“ – 28 VDU)	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	11,0	
49.	„Sodros“ ir privalomojo sveikatos draudimo tarifų perskaičiavimas, „Sodros“ tarifo sumažinimas ir dalies tarifo pridėjimas prie GPM savarankišką veiklą vykdančioms asmenims	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	-45,0	
50.	Savarankiškai dirbančiųjų apmokestinamosios bazės padidinimas nuo 50 iki 90 proc. apmokestinamųjų pajamų, kartu padidinant įmokų „lubas“ nuo 28 iki 43 VDU	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	19,0	
51.	„Sodros“ įmokų „lubos“	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	-11,0	-13,0
52.	Darbuotojo socialinio draudimo tarifo sumažinimas 0,55 procentinio punkto (nuo 13,07 iki 12,52 proc.)	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	-99,0	
53.	„Sodros“ tarifo sumažinimas 9,36 procentinio punkto (pagal naują sistemą)	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	-1663,0	
54.	„Sodros“ pervedamų įmokų į II pensijų kaupimo sistemos pakopą sustabdymas nuo 2019 m. sausio 1 d.	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	211,0	181,5
55.	Atlyginimo koeficiento, taikomo apskaičiuojant komandiruočių kompensacijas (neapmokestinamus dienpinigius), didinimas nuo 1,3 iki 1,65 (x MMA)	D.61	Kaupimo			31,7
56.	Administravimo socialinio draudimo įmokų srityje pagerinimas	D.61	Kaupimo	Patvirtinta	56,0	27
IŠ VISO:					54,4	625,3

Saltinis – Finansų ministerija.

16 lentelė. Valdžios sektoriaus diskrecinės išlaidų priemonės

Nr.	Priemonės aprašymas	ESA kodas	Apskaitos principas	Priėmimo stadija	Poveikis biudžetui, mln. eurų	
					2019	2020

1.	Finansinių paskatų ir paslaugų jaunoms ir vaikus auginančioms šeimoms plėtra	D6M	Kaupimo	Patvirtinta	-8,0	
2.	Šalpos išmokoms ir tikslinėms kompensacijoms didinti, įgyvendinant naujas įstatymines nuostatas (2020 m. šalpos pensijų bazei (nuo 54 iki 56 proc. minimalus vartojimo poreikių dydžio) ir mažų pensijų priemonių ribai didinti)	D6M	Kaupimo	Patvirtinta	-32,4	-16,9
3.	Vaiko teisių centrų centralizavimas ir vaiko teisių apsaugos sistemos tobulinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-7,1	
4.	Pareigūnų pensijų padidinimas dėl bazinės pensijos padidinimo ir indeksavimo	D6M	Kaupimo	Patvirtinta	-2,8	-1,8
5.	Minimalios mėnesinės algos padidinimas nuo 380 iki 400 eurų, 2019 - iki 555 eurų, 2020 iki 607 eurų	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-13,2	-19,6
6.	Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio padidinimas dėl pareiginės algos bazinio dydžio padidinimo (nuo 2018 m. sausio 1 d. nuo 130 iki 132 eurų; nuo 2019 m. - 173 eurai, 2020 m. -176 eurai)	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-33,5	-52,1
7.	Įmokos už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis	D6M	Kaupimo	Patvirtinta	-63,0	-89,9
8.	Išmokos vaikams padidinimas 2019 m. nuo 30 iki 50 eurų; 2020 m. nuo 50 iki 60 eurų.	D6M	Kaupimo	Patvirtinta Vyriausybės, numatyta biudžeto projekte	-101,5	-149,04
9.	Socialinių išmokų bazinių dydžių indeksavimas	D6M	Kaupimo	Patvirtintas	-5,1	-20,0
10.	Pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčio padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-73,3	-54,6
11.	Dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų darbo užmokesčio padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-22,9	
12.	Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-7,2	-13,1
13.	Savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-8,8	-15,9
14.	Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų darbo užmokesčio padidinimas (2020 m. Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžiose įstaigose darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, atlyginimams padidinti)	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-10,5	-2,0
15.	Rezidentų darbo užmokesčio padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-16,6	-0,5
16.	Vidaus tarnybos, kalėjimų, muitinės statutinių pareigūnų, išskyrus Krašto apsaugos ministerijos statutinius pareigūnus prokurorų darbo užmokesčio padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-29,2	-10,2
17.	Darbo užmokesčio didinimas ir papildomų kultūros ir meno darbuotojų, VMI, Teisingumo ministerijos, teismų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Vadovybės apsaugos departamento pareigybių finansavimas (centrinė valdžia)	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-7,6	-5,4
18.	Darbo užmokesčio didinimas ir papildomų kultūros ir meno darbuotojų, VMI, Teisingumo ministerijos, teismų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Vadovybės apsaugos departamento pareigybių finansavimas (vietos valdžia)	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-9,2	-6,7

19.	Mediatorių atlyginimams (nuo 2020 m.)	D.1	Kaupimo	Patvirtinta		-0,4
20.	Nemokamam priešmokyklinukų (nuo 2020-01-01) ir pirmokų (nuo 2020-09-01) maitinimui	P.2	Kaupimo	Teisės akto projektas		-4,0
21.	Neįgalių asmenų, kuriems nustatytas specialusis nuolatinės priežiūros poreikis, slaugytojų draudimui valstybės lėšomis	D.62	Kaupimo	Patvirtinta		-4,0
22.	Valstybinių pensijų ir kitų socialinių išmokų, sumažintų per krizę, dalinis vienkartinis kompensavimas 10 proc.		Kaupimo	Teisės akto projektas	-9,93	
23.	Socialinių įmonių rėmimas		Kaupimo	Patvirtinta Vyriausybės, numatyta biudžeto projekte	-17,0	
24.	Parama būstui įsigyti nepasiturinčioms šeimoms	D6M	Kaupimo	Patvirtinta Vyriausybės, numatyta biudžeto projekte	-3,3	
25.	Socialinį darbą dirbančiųjų atlyginimų padidinimas	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-6,0	
26.	Ilgalaikio darbo išmokų fondo išmokos darbuotojams (pagal socialinį modelį)	D6M	Kaupimo	Patvirtinta	-7,4	
27.	Teisėjų atlyginimams padidinti	D.1	Kaupimo	Patvirtinta	-2,3	
IŠ VISO:					-497,9	-466,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

17 lentelė. Sumos, neįtrauktos į išlaidų limitą

	ESA kodas	2018		2019	2020
		mln. eurų	proc. BVP	proc. BVP	
1. ES programų išlaidos, visiškai atitinkančios ES fondų pajamas		557,7	1,2	1,7	1,9
1a. ES lėšomis finansuojamos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidos	P.51	308,5	0,7	0,9	1,0
2. Ciklinės nedarbo išmokų išlaidos		-48,4	-0,1	-0,1	0,0
3. Pajamų srities diskrecinės priemonės		281,4	0,6	0,1	1,2
4. Įstatymais numatytas pajamų padidėjimas		0,0	0,0	0,0	0,0

Šaltinis – Finansų ministerija.

18 lentelė. Vidutiniu laikotarpiu numatomos fiskalinės rizikos sąrašas*

Rizika	Rizikos šaltinis	Rizikos laipsnis	Rizikos pasireiškimo tikėtinumumas
Valstybės valdomų įmonių veikla	Veiklos rezultatų gerėjimas arba blogėjimas gali didinti arba mažinti į valstybės biudžetą sumokamų dividendų sumas	vidutinis	vidutinis
Indėlių ir investicijų draudimas	Įvykus kredito įstaigų bankrotui didėtų centrinės valdžios išlaidos dėl įsipareigojimų indėlininkams vykdymo	žemas	žemas

Rizika	Rizikos šaltinis	Rizikos laipsnis	Rizikos pasireiškimo tikėtinumumas
Įmokų į ES biudžetą didėjimas	Šalies įmokos į ES biudžetą gali didėti dėl ES 2014–2020 metų daugiamečių finansinės programos įgyvendinimo spartėjimo ir dėl galimo netvarkingo Jungtinės Karalystės pasitraukimo iš ES. Taip pat numatomas šalies įmokų į ES biudžetą didėjimas pagal kitą (2021–2027 metų) ES daugiamečią finansinę programą dėl Jungtinės Karalystės pasitraukimo iš ES ir šalies ekonomikos augimo (didžioji įmokos dalis skaičiuojama nuo šalies bendrųjų nacionalinių pajamų)	vidutinis	aukštas
Krašto apsaugos išlaidų duomenų statistinės korekcijos	Karinės įrangos, ginklų ir atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESA), reikšmingi skirtumai gali didinti arba mažinti valdžios sektoriaus išlaidas	aukštas	aukštas
Struktūrinių pokyčių įgyvendinimo kaštai	Besikeičianti (lyginant su prognozuotąja) ekonomikos raida turi įtakos struktūrinių pokyčių kaštų vertinimui – kaštai gali didėti arba mažėti	vidutinis	aukštas
Politinis ciklas	Prieš rinkimus ir rinkimų metais patiriamas didesnis spaudimas prisiimti ilgalaikius įsipareigojimus gali didinti išlaidas	aukštas	aukštas
Pasaulio finansų rinkų sąlygos	Pokyčiai pasaulio finansų rinkose gali didinti Vyriausybės skolinimosi sąnaudas	vidutinis	žemas
ES lėšų pokyčiai	Lietuvai skiriamas finansavimas iš ES biudžeto pagal ES 2021–2027 metų daugiamečią finansinę programą gali mažėti	aukštas	aukštas
Stichinės nelaimės	Liūtys, gaisrai, epidemijos gali didinti valdžios sektoriaus išlaidas	vidutinis	vidutinis
Demografiniai pokyčiai	Besikeičianti visuomenės amžiaus struktūra, geresnis arba blogesnis, nei laukta, migracijos balansas valdžios sektoriaus balansą gali paveikti tiek teigiamai, tiek neigiamai	vidutinis	vidutinis

* Išsami informacija apie vidutinio laikotarpio fiskalinę riziką ir jos įvertinimą pateikta Stabilumo programos VI dalies 3 skyriuje „Rizikos vertinimas“.

PRIEDAS SOCIALINIO MODELIO ĮGYVENDINIMO ATASKAITA

Socialinis modelis visa apimtimi pradėtas taikyti nuo 2017 m. liepos 1 d. Jo paskirtis – užtikrinti darbuotojams reikiamas garantijas ir geresnį darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimą, o darbdaviams – sudaryti palankesnes sąlygas samdyti ir išlaikyti darbo jėgą. Taikant lankstesnius darbo santykius, siekiama pritraukti daugiau investicijų, sukurti papildomų darbo vietų, sudaryti sąlygas, užtikrinsiančias pensijų sistemos finansinį tvarumą ir pensijų dydžių adekvatumą.

Naujajame Darbo kodekse siekta šalinti darbo santykių reguliavimo trūkumus, mažinti nedeklaruoto darbo apimtį, skatinti įvairias darbo sutarčių formas, subalansuoti užimtumo garantijas, derinti užimtumo lankstumą ir saugumą.

Naujos darbo sutarčių rūšys ir terminuotų darbo sutarčių skaičiaus augimas

2018 metais buvo sudaryta 624711 darbo sutarčių (vidutiniškai 52000 sutarčių per mėnesį). Neterminuotos darbo sutartys sudarė 76 proc. visų sudarytų darbo sutarčių, terminuotosios – 19 proc.,

kitos – 5 proc. Palyginti su 2017 metų II pusmečiu, darbo sutarčių procentinis pasiskirstymas išlieka toks pats. Per 2017 metų II pusmetį iš viso buvo sudarytos 308452 darbo sutartys (229394 neterminuotosios, 65304 terminuotosios, 1188 naujų rūšių darbo sutartys).

Per 2018 metų II pusmetį iš viso sudarytos 314046 darbo sutartys. Iš viso per 2017 metų II pusmetį ir 2018 metų I pusmetį sudarytos 623857 darbo sutartys (apie 3 proc. sudaro darbo sutartys su užsieniečiais), t. y. vidutiniškai apie 52000 sutarčių per mėnesį.

Pastebima tendencija dėl terminuotų darbo sutarčių skaičiaus mažėjimo (2017 metų II pusmetį sudarytos 65304 terminuotos darbo sutartys, 2018 metų I pusmetį – 59049 terminuotos darbo sutartys, t. y. sumažėjo apie 10 proc.). Per 2016 metus iš viso į darbą priimti 610466 asmenys. Per 2017 metus – 624562 asmenys.

Nors vis dar sudaroma daugiausia neterminuotų darbo sutarčių, tačiau padaugėjo ir terminuotų darbo sutarčių, kas rodo padidėjusį darbo rinkos lankstumą. Tarp visų 2018 m. gruodžio 31 d. galiojusių sutarčių terminuotos sutartys sudarė 5,2 proc.

Per 2017 metų II pusmetį iš viso naujų darbo sutarčių buvo sudaryta 1185, o per 2018 metų II pusmetį – 1717. Populiariausia naujų darbo sutarčių rūšis – projektinio darbo sutartys, jų skaičius išaugo nuo 883 sutarčių 2017 metų II pusmetį, iki 1364 sutarčių 2018 metų II pusmetį. Daugiau kaip dvigubai išaugo pameistrystės darbo sutarčių skaičius (155 sutartys 2017 metų II pusmetį ir 352 sutartys 2018 metų II pusmetį).

19 lentelė. Naujos darbo sutarčių rūšys

	2017 metų II pism.	2018 metų I pism.	2018 metų II pism.
Projektinio darbo sutartis	883	1890	1364
Pameistrystės darbo sutartis	155	262	352
Darbo keliems darbdaviams darbo sutartis	128	270	227
Darbo vietos dalijimosi darbo sutartis	13	9	1

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Naujų rūšių darbo sutarčių skaičius auga, išskyrus darbo vietos dalijimosi darbo sutartis, kurių skaičius 2018 metų II pusmetį sumažėjo. Tai rodo, kad naujų rūšių sutartys yra reikalingos.

Lankstesnis darbo sutarčių nutraukimas

Darbo sutarties nutraukimo pagrindų pasiskirstymo tendencija išlieka panaši: didžioji dalis darbo sutarčių, apie 73 proc., nutraukiama darbuotojo iniciatyva be svarbių priežasčių, darbdavio iniciatyva – 5 proc., šalių susitarimu – apie 5 proc. darbo sutarčių. 2017 metais darbuotojo prašymu be svarbių priežasčių buvo nutraukta 72,29 proc. darbo sutarčių, šalių susitarimu – 5,3 proc. darbo sutarčių ir darbdavio iniciatyva – 0,9 proc. darbo sutarčių. 2018 metais darbuotojo prašymu be svarbių priežasčių buvo nutraukta 71,6 proc. darbo sutarčių, šalių susitarimu – 5,37 proc. darbo sutarčių ir darbdavio iniciatyva – 1,65 proc. darbo sutarčių.

Darbdaviai vis dažniau naudojami galimybe nutraukti darbo sutartį darbdavio valia (išmokant ne mažesnę kaip šešių mėnesių vidutinio užmokesčio dydžio išeitinę kompensaciją): 2017 metais II pusmetį nutrauktos 125 darbo sutartys, per 2018 metus – 381 darbo sutartis. Tačiau darbo sutarčių

nutraukimas darbdavio valia nėra toks gausus ir bauginantis, kaip to baiminosi profesinių sąjungų organizacijos.

Ilgalaikio darbo išmokos

Nuo 2017 m. liepos 1 d. darbuotojai, atleisti darbdavio iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės, turi galimybę gauti ilgalaikio darbo išmoką. Šią išmoką gali gauti asmuo, kuris iki atleidimo dienos pas tą patį darbdavį yra išdirbęs nepertraukiamai daugiau nei 5 metus; buvo atleistas darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės; per 3 mėnesius po atleidimo neįsidarbina pas tą patį darbdavį; kreipėsi dėl išmokos skyrimo ne vėliau kaip per 6 mėnesius. Ilgalaikio darbo išmokos dydis priklauso nuo nepertraukiamai su tuo pačiu darbdaviu trukusių darbo santykių trukmės.

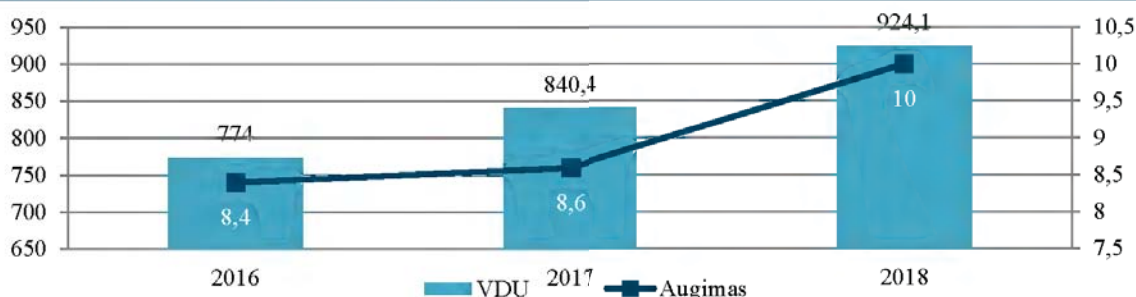
Į ilgalaikio darbo išmokų fondą per 2018 metus surinkta 52 352 tūkst. eurų, o išmokėta – 6 512 tūkst. eurų. Nebiudžetiniame sektoriuje 2018 metais darbdavio iniciatyva atleisti 3 986 žmonės, kurie vienoje darbovietėje išdirbė 5 ir daugiau metų. Skaičiuojama, kad ilgalaikio darbo išmokas per 2018 metus gavo 4,4 tūkst. asmenų. Vidutinis išmokos dydis – 572,6 euro.

Darbo užmokesčio augimas

Darbo užmokestis pastaraisiais metais sparčiai didėja. 2017 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (VMBDU) kilo 8,6 proc. (iki 840,4 euro), 2018 metų pokytis buvo 10 proc. (Statistikos departamento duomenimis, 2018 metais VMBDU sudarė 924,1 euro).

VMBDU didėjimą 2018 metais nulėmė šie veiksniai: iki 400 eurų pakelta MMA (buvo 380 eurų) (MMA pakėlimas turėjo įtakos 2018 metų VDU kilimui, palyginti su 2017 metais); įsigaliojusi Darbo kodekso nuostata, kad MMA mokamas tik už nekvalifikuotą darbą; pradėta taikyti socialinio draudimo įmokų žemutinė riba; vis didėjantis darbuotojų trūkumas.

8 paveikslas. Darbo užmokesčio augimas

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

2018 metų spalį MMA uždirbo 2,5 proc. visą darbo laiką dirbusių šalies ūkio darbuotojų. Iš viso MMA uždirbo 25,5 tūkstančio asmenų. Per metus MMA uždirbančių darbuotojų dalis sumažėjo 0,8 procentinio punkto. Įtakos tam turėjo nuo 2018 m. sausio 1 d. padidinta MMA, patikslinti minimalieji pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai kvalifikuotiems biudžetinių įstaigų darbuotojams.

20 lentelė. Minimalioji mėnesinė alga ir mažiau uždirbančių darbuotojų dalis, proc.

Metai	Sektoriai		
	Šalies ūkis su individualiosiomis įmonėmis	Viešasis sektorius	Privatusis sektorius su individualiosiomis įmonėmis
2014	9,2	5,7	10,9

2015	8,8	5,9	10,2
2016	9,8	6,8	11,3
2017	3,3	3	3,4
2018	2,5	2,2	2,7

Šaltinis – Statistikos departamentas.

21 lentelė. Darbuotojai, uždirbantys MMA ir mažiau, proc. nuo viso apdraustųjų skaičiaus

2014-01-01	2015-01-01	2016-01-01	2017-01-01	2018-01-01	2019-01-01
23,4	23,3	25,6	23,6	17,1	15,5

Šaltinis – Statistikos departamentas.

Padidėjęs darbuotojų interesų atstovavimas

Iš 108797 Lietuvos Respublikoje veikiančių ūkio subjektų, neatsižvelgdama į jų dydį, darbuotojų skaičių ir teisinį statusą, Valstybinė darbo inspekcija (VDI) iki šiol sukaupė duomenis apie 42585 ūkio subjektus ir darbuotojų atstovavimą juose. VDI duomenimis, iki 2018 m. gruodžio 31 d. 16578 ūkio subjektuose (39 proc.) darbuotojams atstovavo paskirti atstovai (kai kurios įmonės taiko kelis skirtingus atstovavimo būdus). Nustatyta, kad 4904 atvejais ūkio subjektuose darbuotojams atstovauja darbo taryba (30 proc. ūkio subjektų, kuriuose darbuotojai atstovaujami), darbuotojams atstovauja įmonės profesinė sąjunga – 1351 atvejis (8 proc.), darbuotojams atstovauja ekonominės šakos profesinė sąjunga – 138 atvejais (beveik 1 proc.). Dauguma atvejų – net 65 proc. – ūkio subjekte vietoj darbo tarybos yra išrinktas darbuotojų patikėtinis (10769 atvejais). Iš viso 3247 ūkio subjektuose galioja pasirašytos kolektyvinės sutartys, iš jų 425 – šakos kolektyvinių sutarčių nuostatos.

Kolektyvinių sutarčių skaičius Lietuvoje

2018 m. lapkričio 5 d. pirmą kartą sudaryta Nacionalinio lygmens kolektyvinė sutartis dėl pareiginės algos bazinio dydžio, taikoma 2019 metais. 2019 m. liepos 10 d. sudaryta 2020 metų nacionalinė kolektyvinė sutartis. Taip pat, 2019 metų rugsėjo mėnesio duomenimis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje užregistruota ir šiuo metu galioja 10 šakos lygmens kolektyvinių sutarčių ir 256 darbdavio lygmens kolektyvinės sutartys. Reikėtų paminėti, kad iki naujojo Darbo kodekso įsigaliojimo darbdavio lygmens kolektyvinės sutartys nebuvo registruojamos.

Darbo rinkos prognozė

Užimtumo tarnybos specialistai atsitiktinės stratifikuotos atrankos metodu apklausė 4,5 tūkst. darbdavių, kurių įmonėse dirba 238 tūkst. šalies dirbančiųjų. 24 proc. darbdavių planuoja, kad darbuotojų skaičius didės (kad nesikeis – 71 proc., kad mažės – 5 proc.); 42 proc. planuoja, kad darbuotojų darbo užmokestis didės (kad nesikeis – 57 proc., kad mažės – 1 proc.); 35 proc. planuoja, kad bus investuojama į įrenginius ir technologijas (kad investicijos iš esmės nedidės tvirtina 62 proc., kad investicijos mažės – 3 proc. apklaustųjų)

Užimtumo tarnybos duomenimis, šalies darbdaviai 2019 metais planuoja įsteigti 32,6 tūkst. naujų darbo vietų, iš jų 51 proc. įsteigs paslaugų sektorius. Taigi, darbuotojų ir sudaromų darbo sutarčių skaičius 2019 metais turėtų augti apie 5 proc.

Nedarbo socialinio draudimo išmokų sąlygų pakeitimas ir šios draudimo rūšies įmokų padidinimas

Siekiant padidinti apdraustųjų, turinčių teisę į nedarbo socialinio draudimo išmoką, skaičių, buvo pakeistas Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas (įsigaliojo 2017 m. liepos 1 d.) ir nustatyta, kad teisę į nedarbo draudimo išmoką turi asmenys, iki įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje turintys 12 mėnesių per paskutinius 30 mėnesių (vietoj buvusių 18 mėnesių per 36 mėnesius) nedarbo draudimo stažą.

Nedarbo socialinio draudimo įstatyme įtvirtinta nauja nedarbo socialinio draudimo išmokos apskaičiavimo formulė, išmokos dydį susiejant su MMA. Iki 9 mėnesių pailgintas nedarbo draudimo išmokos mokėjimo laikotarpis.

Priimti Nedarbo socialinio draudimo įstatymo pakeitimai lėmė nedarbo draudimo išmokas gaunančių asmenų aprėpties padidėjimą 10 procentinių punktų: nuo 30 proc. iki 40 proc. visų registruotų bedarbių. Beveik trečdaliu padidėjo ir išmokų gavėjų skaičius – nuo 42,6 tūkst. vidutiniškai per mėnesį 2017 metais iki 57,9 tūkst. 2018 metais. Vidutinė nedarbo draudimo išmoka, lyginant 2018 metus su 2017 metais, padidėjo daugiau nei 36 procentais.

Nedarbo draudimo išmokų finansavimui užtikrinti nedarbo socialinio draudimo įmokos tarifas nuo 2017 m. liepos 1 d. buvo padidintas 0,5 procentinio punkto iki 1,6 procento. Toks padidinimas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2017 metų pajamas padidino 31,3 mln. eurų. 2018 metams buvo patvirtintas 0,2 procentinio punkto mažesnis nedarbo socialinio draudimo įmokos tarifas, šias lėšas skiriant nesubalansuotam ligos socialiniam draudimui. 2019 metams, dalį įmokos į Ilgalaikio darbo išmokų fondą tarifo skyrus nedarbo draudimui, patvirtintas 1,31 proc. dydžio nedarbo socialinio draudimo įmokos tarifas.

Bendrojo socialinio draudimo įmokų tarifo mažinimas darbdaviams

Vykdamas reformą, priimtas sprendimas mažinti darbdavių pensijų socialinio draudimo įmokų tarifą, finansuoti bazinę pensiją valstybės biudžeto lėšomis. Tai nuspręsta daryti laipsniškai ir laikantis fiskalinės drausmės.

Taigi, nuo 2017 m. liepos 1 d. draudėjų pensijų įmokų tarifas buvo sumažintas nuo 23,3 proc. iki 22,3 proc., nedarbo draudimo įmokos tarifas dėl didesnių ir ilgesnį laikotarpį mokamų nedarbo draudimo išmokų padidintas 0,5 procentinio punkto iki 1,6 proc. Sumažintam pensijų įmokos tarifo 1 procentiniam punktui kompensuoti iš valstybės biudžeto numatyta skirti tikslinius asignavimus. 2017 metų antrajam pusmečiui skirta 61,5 mln. eurų. 2018 metais bendrajai pensijos daliai kompensuoti skirta 134,8 mln. eurų. 2018 metų viduryje buvo priimtas sprendimas nuo 2019 m. sausio 1 d. visą bendrąją pensijos dalį finansuoti iš valstybės biudžeto lėšų. Tam 2019 metams numatyta skirti 1772,1 mln. eurų.

2019 metais reformuota mokesčių sistema: siekiant sumažinti socialinio draudimo įmokų dydžius, darbo užmokesčio apmokestinimą padaryti teisingesnį ir aiškesnį, darbdavio mokėtos pensijų, ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos perkeltos apdraustajam. Siekiant užtikrinti teisingesnes socialines garantijas, sustiprinti įmokų ir išmokų ryšį, nustatytos socialinio draudimo įmokų „lubos“.

Kokybiškesnė savarankiška veikla besiverčiančių asmenų socialinė apsauga

Nuo 2017 m. sausio 1 d. suvienodintas ir išplėstas savarankiškai dirbančių asmenų socialinis draudimas. Tokie asmenys pradėti papildomai drausti ligos socialiniu draudimu, o individualiųjų įmonių savininkai, mažųjų bendrijų nariai ir ūkinių bendrijų tikrieji nariai – ir nedarbo socialiniu draudimu.

2017 metais buvo priimtas sprendimas (įsigaliojo nuo 2018 metų) suvienodinti savarankiškai dirbančių asmenų apmokestinimą (atsisakyta reikalavimo mokėti socialinio draudimo įmokas nuo MMA). Visi savarankiškai dirbantys asmenys, kurie deklaruoja pajamas, moka socialinio draudimo įmokas nuo pusės deklaruotų apmokestinamųjų pajamų arba savo poreikiams išimamų sumų). Įteisintos vienerių metų socialinio draudimo įmokų „atostogos“ pirmą kartą savarankišką veiklą pradedantiems asmenims, t. y. vienus metus nuo pirmosios veiklos pradžios savarankiškai dirbantys asmenys socialinio draudimo įmokų gali nemokėti, tačiau tokiu atveju tas laikotarpis nebus įskaitytas į socialinio draudimo stažą ir tuo laikotarpiu jie nebus laikomi apdraustais socialiniu draudimu.

Nuo 2019 metų perkėlus didžiąją dalį darbdavio mokėtų socialinio draudimo įmokų apdraustajam ir nustačius, kad bendroji pensijos dalis visa apimtimi finansuojama iš valstybės biudžeto, atitinkamai peržiūrėtos ir socialinio draudimo įmokų bazės savarankiškai dirbantiems asmenims. Jos pakeistos taip, kad mokestinė našta savarankiškai dirbantiems asmenims nedidėtų.

22 lentelė. Savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų suma, tūkst. eurų*

2017 metų faktas	2018 metų faktas	2019 metų patvirtinta
69492	88653	66230

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

*Gegužės 1 d. savarankiškai dirbantys asmenys einamųjų metų socialinio draudimo įmokas turi sumokėti iki kitų metų.

Pensijų sistemos finansinis tvarumas ir pensijų dydžių pakankamumas

2016 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 pakeitimo įstatyme Nr. XII-2512 priimti šie pagrindiniai socialinio draudimo pensijų sistemos pakeitimai – darbo užmokesčio fondo augimo tempais grindžiamas automatinis pensijų indeksavimas (pagal 3 praėjusių metų, einamųjų metų ir 3 prognozinių metų darbo užmokesčio fondo pokyčių vidurkį) ir būtinojo stažo reikalavimo didinimas nuo 30 iki 35 metų po pusę metų kasmet nuo 2018 iki 2027 metų.

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus pensijų indekso apskaičiavimo taisyklei pagal 7 metų darbo užmokesčio fondo augimo rodiklį, senatvės pensijų pagrindiniai rodikliai – bazinė pensija ir draudžiamosios pajamos – buvo padidinti 7 procentais. Didžioji socialinio modelio 2017 metais planuotų kaštų dalis (167 mln. eurų) buvo skirta pensijų išlaidų padidėjimui finansuoti dėl automatinio indeksavimo. Faktinės išlaidos pensijoms indeksuoti tokios ir buvo. Tačiau 2017 metų

rugsėjo mėn. priimtas sprendimas papildomai padidinti socialinio draudimo bazinę pensiją 8,3 proc. (nuo 120 eurų iki 130 eurų) nulėmė tai, kad vidutinė senatvės pensija 2017 metų gruodžio mėn., palyginti su tuo pačiu 2016 metų mėnesiu, vietoj planuotų 7 proc. padidėjo 12,4 proc. (nuo 255,4 euro iki 287,09 euro). Pensijų išlaidos 2017 metais, palyginti su 2016 metais, išaugo 180,96 mln. eurų, arba 0,43 proc. BVP. Šios priemonės leido vidutinei metinei 2017 metų senatvės pensijai paaugti 8,7 proc. – tiek pat, kiek augo VIDU šalyje.

2018 metais pensijos buvo indeksuojamos 6,94 proc. indeksu. Buvo suplanuotas 170 mln. eurų pensijų išlaidų padidėjimas dėl indeksacijos. Tačiau faktiškai buvo patirta apie 185 mln. eurų išlaidų. Pagal nuo 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojusį Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų statymą atlikti pensijos perskaičiavimai (dėl pasikeitusios skaičiavimo formulės) pareikalavo apie 89 mln. eurų papildomų išlaidų, palyginti su planuotomis 59 mln. eurų išlaidomis. Šis padidėjimas įvyko dėl galimybės tiksliau įskaityti pensijų stažą (iki 2017 m. gruodžio 31 d. buvo automatiškai įskaitytas visas pensijų stažas dirbusiems senatvės pensininkams ir senosios pensijos perskaičiuotos pagal faktinį turėtą pensijų stažą, o ne tik visus stažo metus ir asmeniui kreipusis, kaip buvo reikalaujama pagal senąjį įstatymą) ir palankesnio senatvės pensijos skaičiavimo būdo senatvės amžių sukakusiems invalidumo (netekto darbingumo) pensijų gavėjams. Palyginę vidutinę metinę 2017 metų ir 2018 metų senatvės pensijas matome net 15,1 proc. augimą, o vidutinės senatvės pensijos santykis, palyginti su VDU šalyje išaugo nuo 33 iki 34,6 proc.

23 lentelė. Savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų suma, tūkst. eurų*

Metai	2015	2016	2017	2018	2019*
Vidutinis šalies bruto darbo užmokestis	714,1	774	840,4	924,1	1290
Vidutinė senatvės pensija	244,63	255,28	277,46	319,4	344,8
Vidutinės senatvės pensijos augimas proc.	1,9	4,4	8,7	15,1	7,8
Pensijos pakeitimo norma (bruto)	34,3	33,0	33,0	34,6	34,5

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

*Prognozuojamas darbo užmokestis, vidutinė senatvės pensija ir jos augimas; pensijos pakeitimo norma apskaičiuota atmetus mokesčius pakeitimus.

Stebimas teigiamas poveikis socialinei aplinkai, nes didėjo visos socialinio draudimo pensijos ir šis didėjimas palietė per 800 tūkst. pensijų gavėjų. Buvo sudarytos galimybės mažėti skurdo rizikai.

Dėl spartaus darbo užmokesčio augimo ir gerėjančio užimtumo pensijų indeksas ir toliau išlieka aukštas – 2019 metais jis yra 7,63 proc. Pensijoms indeksuoti skirtos lėšos, planuojama, 2019 metais sudarys 221 mln. eurų. Taip pat 2020 ir 2021 metais pagal 2019 m. rugsėjo 11 d. Finansų ministerijos ekonominės raidos scenarijų prognozuojama, kad pensijos atitinkamai augs 8,11 ir 7,55 proc. ir lėšos indeksacijai sudarys atitinkamai 239,8 ir 246,2 mln. eurų. 2022 metais pensijos pagal tą patį scenarijų augs 6,97 proc. ir tam reikės 242 mln. eurų.

Dabartiniame etape pensijų sistema generuoja perteklių. Ilguoju laikotarpiu, kai pagal demografines ir makroekonominės prielaidas didės visuomenės senėjimo neigiamas poveikis (blogės dirbančiųjų ir pensijas gaunančiųjų santykis), pagal socialinį modelį numatytos pensijų sistemos priemonės pradės veikti kaip sistemos finansinio stabilumo išlaikymo priemonės. Automatinis pensijų indeksavimas pagal darbo užmokesčio fondo augimą veiks kaip fiskalinio stabilumo faktorius – jis neleis pensijoms augti darbo užmokesčio kilimo tempu, krentant užimtumui ir lėtėjant BVP

augimui. Didėjantis būtinojo darbo stažo reikalavimas viso dydžio bendrajai pensijai gauti nuo 30 iki 35 metų leis neprisiimti didesnių įsipareigojimų ilgėjant gyvenimo trukmei.

Minėtų pensijų reformos priemonių ilgalaikis efektas, eliminavus demografinių ir makroekonominių prielaidų pasikeitimo įtaką, t. y. pensijų išlaidų iki reformos ir po jos palyginimas (procentais nuo BVP) buvo apskaičiuotas ir pateiktas 2018 metų Lietuvos pensijų projekcijų 19 lentelėje „*Decomposition of the difference between 2015 and the new public pension projection (% of GDP)*“ (EK 2018 Visuomenės senėjimo ataskaitos pensijų projekcijų uždavinys).

24 lentelė. Pensijų išlaidų pasikeitimai dėl politikos priemonių, proc. BVP

2016	2020	2030	2040	2050	2060
0.07	0.4	-1.0	-2.5	-3.1	-3.6

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.